

RATUSZ I RYNEK —
w Zelechowie
— wczoraj i dziś

Wydawca:

Gmina Żelechów

08-430 Żelechów, Rynek 1

tel./fax. (25) 754 11 44

e-mail: urząd@zelechow.pl

www.zelechow.pl

Wydawnictwo Precjoza

P R E C J O Z A
WYDAWNICTWO

wydawnictwoprecjoza@gmail.com

facebook.com/wydawnictwoprecjoza

ISBN: 978-83-66273- 37 -5

Spis treści

Słowo wstępne	5
I. CHARAKTERYSTYKA GMINY	6
1. Położenie geograficzne	8
2. Walory przyrodnicze	9
3. Rys historyczny	11
4. Dziedzictwo materialne	18
II. SOŁECTWA GMINY	28
III. SAMORZĄD GMINY	44
IV. GMINA DZISIAJ	51
1. Szkolnictwo	52
2. Życie społeczno-kulturalne	56
3. Inwestycje	92

Słowo wstępne

Drogi Czytelniku,

Z przyjemnością oddajemy w Twoje ręce książkę, która stanowi regionalny album poświęcony Gminie Żelechów. Inicjatywa powstania niniejszej publikacji zrodziła się z chęci utrwalenia w zwartej formie bezcennych wiadomości o historii, dziedzictwie i teraźniejszości naszej gminy.

Na kolejnych kartach publikacji zaprosimy Cię do wędrówki po naszej gminie, aby przedstawić jej różnorodne aspekty. W pierwszej części publikacji przedstawimy szczegóły położenia geograficznego i walory przyrodnicze. Prześledzimy rys historyczny gminy i bogactwo dziedzictwa materialnego. W drugiej części przedstawimy poszczególne sołectwa gminy Żelechów, od ich początków do współczesności. W kolejnej usystematyzujemy władze samorządowe gminy poczynawszy od 1990 roku po dzień dzisiejszy – przedstawimy składy rad oraz nazwiska burmistrzów poszczególnych kadencji samorządu. Ostatni rozdział zobrazuje Gminę Żelechów dzisiaj. Przedstawimy w nim szkolnictwo gminne, bogactwo życia społeczno-kulturalnego oraz zaprezentujemy bieżące inwestycje. Przedstawione informacje wzbogacą liczne zdjęcia, na których znajdziemy ślady historii gminy, jej dziedzictwo kulturowe i materialne, piękno okolicznej przyrody czy obiekty użyteczności publicznej. Na fotografiach znajdziemy również najważniejsze uroczystości okolicznościowe i wydarzenia kulturalne.

Poznajcie Państwo naszą „Małą Ojczyznę” – Gminę Żelechów. Jej przeszłość i teraźniejszość. Gminę gościnną i otwartą na zmiany podnoszące jakość życia jej mieszkańców.

Zapraszam serdecznie do lektury. Mam nadzieję, że atrakcyjność naszej Gminy i jej walory zachęcą Państwa do odwiedzenia Żelechowa.

Burmistrz Żelechowa
Łukasz Bogusz

The image shows a calm body of water, likely a lake or a wide river. In the background, there is a thick line of green trees. In the foreground, several swans are swimming. A semi-transparent white box is overlaid on the left side of the image, containing the text 'I. CHARAKTERYSTYKA GMINY'.

I. CHARAKTERYSTYKA GMINY

1. Położenie geograficzne

Pod względem administracyjnym gmina Żelechów leży w województwie mazowieckim, powiecie garwolińskim – położona jest przy wschodniej granicy województwa. Pod względem fizyczno-geograficznym rozciąga się na Wysoczyźnie Żelechowskiej, będącej częścią Niziny Południowopodlaskiej. Jest to pofalowany teren, ukształtowany przez procesy okresu zlodowaceń, pokryty w większości polami uprawnymi, rzadziej lasami. Najniżej położone obszary występują w północno-wschodniej części gminy (162 m n.p.m.). W okolicach wsi Kołkówka wysokość bezwzględna dochodzi do 195 m n.p.m. Zgodnie z regionalizacją klimatyczną Polski gmina znajduje się w granicach mazowiecko-podlaskiego regionu klimatycznego.

Gmina Żelechów położona jest w prawym dorzeczu środkowego biegu Wisły. Wodami odwadniającymi teren gminy są rzeki: Wilga i jej dopływy, Promnik z dopływami, dopływy rzeki Okrzejki. Przeważająca część obszaru gminy odwadniana jest przez Żelechówkę stanowiącą lewy dopływ Wilgi. Żelechówka wypływa z podmokłych łąk w południowej części gminy i płynie w kierunku północno-wschodnim do Żelechowa. Na północ od miasta do Żelechówki uchodzi Olszanka.

Gmina Żelechów ma charakter miejsko-wiejski. W jej skład wchodzi jedno miasto i 18 sołectw (Gąsiorzy, Gózek, Huta Żelechowska, Janówek, Kalinów, Kołkówka, Łomnica, Nowy Goniwilk, Nowy Kębtów, Piastów, Sokolniki, Stary Goniwilk, Stary Kębtów, Stefanów, Władysławów I, Władysławów II, Wola Żelechowska, Zakrzówek). Graniczy od północy z gminą Miastków Kościelny (województwo mazowieckie), od północnego wschodu i wschodu z gminą Wola Mysłowska (województwo lubelskie), od południa z gminami Trojanów (województwo mazowieckie) i Kłoczew (województwo lubelskie), a od zachodu z gminami Sobolew i Górzno (województwo mazowieckie). Żelechów oddalony jest od Warszawy o 89 km, Garwolina o 24 km, Siedlec o 66 km, Lublina o 85 km.

Gmina posiada dobrze rozwiniętą sieć powiązań komunikacyjnych. Z Żelechowa rozchodzą się drogi w kierunku Garwolina, Stoczka Łukowskiego, Łukowa i Ryk. Przez miasto przebiega droga wojewódzka nr 807. Miejscowość położona jest w odległości 12 km od drogi krajowej nr 17.

Gmina zajmuje powierzchnię 8752 ha (w tym miasto Żelechów 1213 ha). W obrębie gminy największymi obszarowo sołectwami są wsie Stefanów i Piastów, a najmniejsza jest wieś Sokolniki.

Liczba ludności gminy według stanu na dzień 31 grudnia 2019 r. wynosiła 8 474 osoby, w tym na terenie miasta zamieszkiwało 4 039 osób, a na terenie sołectw – 4 435 osób. Średnia gęstość zaludnienia w gminie Żelechów wynosiła 96,82 osób na km².

2. Walory przyrodnicze

Do atrakcyjnych krajobrazowo terenów o randze regionalnej występujących na terenie gminy Żelechów należą: uroczysko Wygoda na południe od Żelechowa, dolina rzeki Żelechówki na północ od miasta, las na zachód od miejscowości Władysławów, kompleks leśny koło miejscowości Kalinów.

Występujące na terenie gminy Żelechów obszary leśne cechują się dużą różnorodnością. Największą lesistością charakteryzują się północno-wschodnie i południowo-zachodnie tereny gminy. Centralna część gminy włącznie z miastem Żelechów pozbawiona jest dużych kompleksów leśnych. Większość terenów leśnych stanowią lasy prywatne, z wyjątkiem Uroczyska Wygoda, które jest lasem państwowym. Wśród kompleksów leśnych występują: bory mieszane, lasy mieszane, bory świeże oraz niewielkie powierzchnie boru bagienne. Dominującymi gatunkami drzew są: sosna, dąb, brzoza i osika. Najstarszymi drzewostanami na terenie gminy są dębiny, które najliczniej występują w okolicy wsi Łomnica. Gospodarkę leśną na terenie gminy prowadzi Nadleśnictwo Garwolin obręb Małomówka.

Obecnie ochroną prawną na terenie miasta objęty jest park zabytkowy. Jest to park krajobrazowy z 2. poł. XVIII w. Zajmuje powierzchnię 7,8 ha, z czego ok. 1 ha stanowią wody otwarte. Jego kompozycja łączy w sobie regularny układ osiowy z krajobrazowym, stanowiąc przykład klasycystycznego ogrodu z 2. poł. XVIII w. Elementem centralnym parku jest pałac. Od bramy wjazdowej w kierunku głównego wejścia pałacu prowadzi szeroka aleja obsadzona lipami, przechodząca przed budynkiem w kolisty gazon. Za pałacem znajduje się obszerna prostokątna polana. Szczególnie duże walory krajobrazowe posiada północno-zachodnia część parku z dwoma stawami przedzielonymi groblą. W drzewostanie dominują gatunki rodzime – graby, klony i lipy. Wśród drzew obcych szczególnie duży udział mają dwa gatunki – robinia akacjowa i kasztanowiec biały. Układ roślinny parku wzbogacają ponadto pojedyncze okazy platana klonolistnego, igliczni trójcierniowej, klonu srebrnego, świerka kłującego, choiny kanadyjskiej, czerwchy amerykańskiej. Najstarsze drzewa w parku pochodzą z 2. poł. XVIII w.

W centralnej części Żelechowa znajduje się park miejski o powierzchni 0,98 ha założony w latach 50. XX w. Szatę roślinną parku stanowią drzewa oraz grupy krzewów. Nieutwardzoną powierzchnię terenu pokrywa murawa trawiasta. Przez obszar parku przebiegają cztery główne alejki piesze zbiegające się w centralnym miejscu. W mieście znajduje się również 5 zieleńców o łącznej powierzchni 2,4 ha oraz 3,6 ha terenów zieleni osiedlowej.

Na terenie gminy Żelechów znajdują się 4 pomniki przyrody, którymi są pojedyncze drzewa lub występujące grupowo twory przyrodnicze o szczególnej wartości kulturowej, historycznej bądź krajobrazowej. Istniejące pomniki przyrody obejmują ochroną łącznie 29 drzew z 4 gatunków.

Pomniki przyrody na terenie gminy Żelechów

Lokalizacja pomnika przyrody	Obiekt poddany ochronie	Nazwa gatunkowa obiektu
Żelechów – teren parku zabytkowego	grupa drzew	lipa drobnolistna – 2 sztuki
		platan klonolistny
Stefanów – w pasie drogi Stefanów-Gończyce	grupa drzew	lipa drobnolistna – 12 sztuk
Stefanów – 80 m od drogi Stefanów-Kębtów	grupa drzew	jałowiec pospolity – 13 sztuk
Władysławów	drzewo	dąb szypułkowy

Źródło: Rozporządzenie Nr 4 Wojewody Mazowieckiego z dnia 2 marca 2009 r. w sprawie pomników przyrody położonych na terenie powiatu garwolińskiego.

Do gatunków roślin objętych ochroną całkowitą występujących na terenie gminy Żelechów należą: widłak goździsty, rosiczka okrągłolistna, goryczka wąskolistna, lilia złotogłów, mieczyk dachówkowaty, podkolan biały.

Teren gminy jest również bardzo bogaty pod względem fauny. Występują tu liczne gatunki zwierząt chronionych: nocek, kret, ryjówka aksamitna, ryjówka malutka, rzęsorek rzeczek, zębiełek biały, łasica, wiewiórka. Wiele gatunków ptaków zakłada swoje lęgowiska na terenie gminy. Na szczególną uwagę zasługują: krogulec, rybitwa białoczelna, przepiórka, należące do gatunków silnie zagrożonych wyginięciem (2 stopień zagrożenia). Występują także inne gatunki zagrożone wyginięciem (3 stopień zagrożenia), takie jak łabędź niemy, dzięcioł czarny, dzięcioł średni, świergotek łąkowy, kruk, sowa uszata oraz wiele gatunków ptaków o 4-5 stopniu zagrożenia wyginięciem.

Na obszarze gminy istnieje niewiele zbiorników wodnych mających podstawowe znaczenie dla rozmnażania płazów. Do chronionych gatunków płazów występujących na obszarze gminy należą: kumak nizinny, ropucha zielona, rzekotka drzewna, ropucha szara, traszka grzebieniasta.

3. Rys historyczny

Zelechów jest jednym ze starszych ośrodków osadniczych we wschodniej Polsce. Pierwsze wzmianki o miejscowości pochodzą z XIII w. Parafię erygowano tu na przełomie XIII i XIV w. We wczesnym średniowieczu Żelechów, położony na pograniczu Małopolski i Mazowsza, miał prawdopodobnie obronny charakter. Przez miejscowość przebiegały dwa trakty: lubelsko-warszawski i łukowski, co wpływało na jej rozwój.

Dokładna data nadania Żelechowowi praw miejskich nie jest znana. Akt lokacyjny nie zachował się. W 1447 r. król Kazimierz Jagiellończyk nadał miastu Żelechów na prośbę Andrzeja i Mikołaja, synów Andrzeja Ciołka, dowódcy chorągwi królewskiej w bitwie pod Grunwaldem, cotygodniowe targi we wtorek, coroczny jarmark na św. Stanisława oraz zwolnił żelechowskich mieszczan jadących z towarami od opłaty myt i ceł na terytorium całego państwa.

Kolejne przywileje, jakie uzyskało miasto z rąk Zygmunta Starego (1516 r. – przeniesienie targu z wtorku na poniedziałek i jarmarku ze św. Stanisława na św. Marka oraz ustanowienie jarmarku na św. Idziego) i Zygmunta Augusta (1556 r. – ustanowienie cotygodniowych targów we wtorki i piątki) oraz rozwijająca się w okolicy hodowla bydła i owiec przyczyniły się do rozwoju rzemiosła związanego z obróbką skór (garbarstwo, kuśnierstwo, rymarstwo i szewstwo). Ten pomyślny rozwój zahamowały zniszczenia, jakie nastąpiły w wyniku najazdu Szwedów w 1656 r. oraz w okresie wojny północnej na początku XVIII w. Spustoszeniom i rabunkom wojennym towarzyszyły w tym czasie różne epidemie, które zdziesiątkowały miejscową ludność. Dla podźwignięcia miasta z upadku król August II Mocny rozszerzył w 1703 r. dotychczasowe przywileje (zwiększył do 6 liczbę jarmarków), zaś jego następca August III Sas w 1761 r. nadał kolejne (zwiększył liczbę jarmarków do 8).

Żelechów bardzo często zmieniał właścicieli, wielokrotnie przechodząc w ręce bogatych i sławnych osób. Od poł. XIII w. był siedzibą możnego rodu Ciołków, służących wiernie mazowieckim Piastom. W 1. poł. XVI w. miasto i dobra żelechowskie znajdowały się we władaniu Samuela Maciejowskiego, biskupa krakowskiego i kanclerza wielkiego koronnego. W XVII w. Żelechów należał początkowo do rodziny Gostomskich i Leżeńskich, a następnie Dobrzynieckich i Łastowieckich. W 1670 r. właścicielem części miasta został Jan Linkhaus, pułkownik wojsk litewskich. W 1680 r. pozostałą część Żelechowa odkupił od Łastowieckich syn Jana, Stanisław Linkhaus, chorąży owrucki. Stanisław Linkhaus rozpoczął budowę nowego kościoła parafialnego, gdyż poprzedni spłonął w wielkim pożarze miasta 2 maja 1692 r. Od 1722 r. Żelechów był własnością wojewody podlaskiego i hetmana wielkiego koronnego Stanisława Mateusza Rzewuskiego, zaś w 1728 r. przeszedł w posiadanie jego syna Wacława, który także dzierżył buławę hetmańską. Wacław Rzewuski ukończył budowę kościoła parafialnego (1728 r.) oraz wybudował kościół filialny (1741 r.). W 1752 r. właścicielem Żelechowa został książę Jerzy Ignacy Lubomirski, chorąży wielki koronny, a w 1753 r. jego

małżonka Joanna. Z polecenia Lubomirskich w północnej części miasta rozpoczęto budowę pałacu (1762 r.). Od 1782 r. Żelechów należał do Fabiana Sebastiana Romana, zaś od 1786 r. do Franciszka Placyda Romana, szambelana królewskiego, który w 1788 r. wyraził zgodę na założenie cechu szewców w mieście. W 1792 r. miasto i dobra żelechowskie przejął Ignacy Wyssogota Zakrzewski, pierwszy prezydent Warszawy, poseł na Sejm Czteroletni, współtwórca Konstytucji 3 Maja i współorganizator powstania kościuszkowskiego. Na jego polecenie dokonano przebudowy i regulacji miasta, wytyczono nowe ulice i rynek. Zakrzewski ukończył budowę pałacu (1794 r.), założył nowy cmentarz (1802 r.), uwolnił mieszczan od uciążliwych powinności względem dworu oraz stworzył korzystne warunki dla rozwoju rzemiosła. Po śmierci Zakrzewskiego w 1802 r. administratorem dóbr żelechowskich został Jan Nepomucen Sokolnicki, który wraz z żoną zmarłego, Konstancją i innymi członkami rodziny sprawował opiekę nad nieletnimi dziećmi. Od 1813 r. prawnym właścicielem Żelechowa stał się Tadeusz Zakrzewski, syn Ignacego. W 1825 r. miasto kupiły córki barona Tomasza Miuchała Dangla. Od 1827 r. jedyną właścicielką dóbr żelechowskich została Karolina z Dąglów Ordężyna, która wniosła je w posagu Janowi Ordędzie. Nowy dziedzic w znacznym stopniu przyczynił się do rozwoju Żelechowa. Jego staraniem wybrukowano główne ulice i osuszono miasto. Ordęga dokonał częściowej przebudowy pałacu i bogato ozdobił jego wnętrze (1838 r.), wokół niego urządził wspinały park w angielskim stylu z pięknie wkomponowanymi sadzawkami i przylegającym do parku sadem owocowym, wybudował również przy głównej alei cmentarza grzebalnego kaplicę grobową dla swojej rodziny pw. św. Krzyża (1852 r.).

Pod koniec XVI w. lub na początku XVII w. zaczęli przybywać do Żelechowa Żydzi. Znalazszy w Żelechowie dogodne warunki do stworzenia większej społeczności zadomowili się tu szybko, zajmując się zyskownym handlem. Zorganizowali gminę wyznaniową i wybudowali drewnianą synagogę. W 1787 r. miasto liczyło 2130 mieszkańców, w tym 1505 Żydów (70,6%). W latach 1772-1784 funkcję rabina pełnił tutaj Lewi Izaak z Berdyczowa – znany cadyk, który uczynił z Żelechowa ważny ośrodek chasydyzmu (żydowskiego ruchu mistyczno-religijnego).

Do rozbiorów Żelechów leżał w ziemi stężyckiej, województwie sandomierskim. W 1795 r. znalazł się pod zaborem austriackim. Następnie w latach 1809-1815 w Księstwie Warszawskim, potem w Królestwie Polskim. W latach 1809-1842 Żelechów był miastem powiatowym – do 1815 r. w departamencie siedleckim, w latach 1815-1837 r. w województwie podlaskim, później w guberni podlaskiej. Posłem na sejm z tego okręgu w latach 1829-1831 był Joachim Lelewel.

7 października 1794 r. armia polska pod wodzą Tadeusza Kościuszki idąc w kierunku Maciejowic, przechodziła przez miasto spustoszone przez armię rosyjską. Zniszczenie Żelechowa było odwetem wojennym Rosjan za udział ówczesnego właściciela miasta, Ignacego Wyssogoty Zakrzewskiego, w powstaniu kościuszkowskim.

W 1798 r. założono w Żelechowie pierwszą szkołę elementarną. W początkach Królestwa Kongresowego utworzono w mieście Szkołę Niedzielną Rządową dla tzw. terminatorów rze-

mieślniczych, którzy zdobywali w niej przez trzy lata elementarne wykształcenie w zakresie czytania, pisania i wiedzy ogólnej. Oprócz tych dwóch szkół istniała również w Żelechowie wyznaniowa szkoła żydowska (tzw. cheder). Od 1823 r. notowana jest w mieście działalność cechu stolarskiego.

W dniach 12-13 lutego 1831 r. na wieść, że korpus rosyjski obozuje pod Łukowem, gen. Józef Dwernicki, jeden z przywódców powstania listopadowego, skoncentrował cały swój oddział w Żelechowie z zamiarem niespodziewanego zaatakowania przeciwnika pod Stoczkiem.

Od przełomu lat 30. i 40. aż prawie do końca XIX w. Żelechów był miastem garnizonowym. Początkowo stacjonował tu 3 batalion saperów ze składu pułku smoleńskiego, uczestniczący w budowie twierdzy Dęblin. Pobyt w Żelechowie blisko 1000 żołnierzy rosyjskich przyczynił się do ożywienia miejscowej gospodarki.

Podczas powstania styczniowego w okolicach miasta stoczono szereg bitew i potyczek, w których brali udział wybitni polscy dowódcy z ks. Stanisławem Brzóska oraz płk. Marcinem Borelowskim „Lelewelem” na czele. W rejonie Żelechowa aktywnie działały oddziały powstańcze mjr. Gustawa Zakrzewskiego, płk. Walentego Lewandowskiego oraz kpt. Zdzisława Łaskiego. Z miastem związana jest także czołowa postać powstania, Romuald Traugutt, który 8 lat służył tu jako oficer batalionu saperów.

Po powstaniu styczniowym miasto przestało być prywatne. Nastąpiło całkowite uwłaszczenie mieszczan-rolników. W 1867 r. Żelechów został miastem rządowym. Intensywnie rozwijał się handel i rzemiosło.

Kościół parafialny. 1894 r.

W 1880 r. połowę zabudowy strawił wielki pożar. W latach 1889-1894 został rozbudowany kościół parafialny. Od 1885 r. do 1900 r. trwała budowa murowanej synagogi.

Na początku XX w. z inicjatywy wielkiego społecznika doktora Antoniego Michałowskiego powołano do życia szereg organizacji i instytucji użyteczności publicznej, takich jak Towarzystwo Straży Ogniowej Ochotniczej (1902 r.), Towarzystwo Pożyczkowo-Oszczędnościowe (1902 r.), Koło Polskiej Macierzy

Zachodnia pierzeja rynku. 1915 r.

Północna pierzeja rynku. 1915 r.

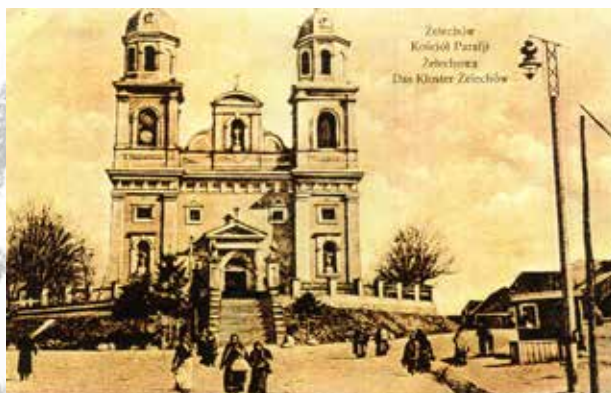
Żelechów, tzw. Nowe Miasto. 1915 r.

Szkolnej (1905 r.), Towarzystwo Miłośników Sceny i Muzyki (1906 r.), Spółdzielnia Spożywców (1908 r.). W 1906 r. przy Towarzystwie Straży Ogniowej utworzono dętą orkiestrę strażacką. Towarzystwo Miłośników Sceny i Muzyki prowadziło teatr amatorski. W ramach Koła Polskiej Macierzy Szkolnej działała biblioteka publiczna.

Tuż po wybuchu wojny światowej powstał w Żelechowie Komitet Obywatelski – załączek samorządu miejskiego. Komitet ten zorganizował punkt żywnościowy oraz przytułek noclegowy dla uciekinierów z linii frontu. W październiku i listopadzie 1914 r. działał w mieście szpital dla rannych żołnierzy założony przez doktora Antoniego Michałowskiego. W sierpniu 1915 r. oddziały niemieckie, spychając Rosjan na wschód, wkroczyły do Żelechowa. Niemieckie wojsko stacjonowało w mieście ponad 3 lata.

Ul. Senatorska (obecnie ul. Kościuszki). 1915 r.

Kościół parafialny. 1915 r.

Panorama miasta. Widok od strony zachodniej. Pocz. XX w.

W 1916 r. w ramach Straży Ogniowej został utworzony zakonspirowany oddział Polskiej Organizacji Wojskowej. W tym samym roku powstała w Żelechowie pierwsza szkoła średnia – gimnazjum ogólnokształcące. Kierownikiem szkoły został Władysław Opala, który w pierwszych po odzyskaniu niepodległości wyborach do Sejmu Ustawodawczego zdobył mandat poselski. 13 sierpnia 1920 r. do Żelechowa wkroczyli bolszewicy. 15 sierpnia 1920 r. utworzyli Komitet Wojenno-Rewolucyjny, który na jeden dzień przejął władzę w mieście. 16 sierpnia 1920 r. Żelechów był znów w rękach polskich.

Ul. Senatorska (obecnie ul. Kościuszki). 1915 r.

Rozlewisko rzeki Żelechówki. Lata 20. XX w.

Domy żydowskie przy ul. Senatorskiej (obecnie ul. Kościuszki). Po 1923 r.

W 1921 r. przy Straży Ogniowej powstała sekcja piłki nożnej, z której wywodzi się obecny Klub Sportowy „Sęp”. W 1923 r. wybudowano murowaną remizę strażacką.

W okresie międzywojennym Żelechów leżał w powiecie garwolińskim, województwie lubelskim. Był prężnie rozwijającym się ośrodkiem rzemieślniczym i handlowym. Funkcję burmistrza w tym czasie pełnił Ludwik Pudło, który wieloma gospodarskimi poczynaniami i zarządzeniami nadał miastu nowoczesny wygląd. Dzięki niemu miasto tętniło życiem. Z inicjatywy burmistrza dokonano generalnej modernizacji ulic w mieście, wybrukowano kilka kilometrów dróg i ułożono betonowe chodniki. Kilka ulic zostało wyposażonych w podziemną kanalizację. Uporządkowano płynącą przez Żelechów rzeczkę, zwiększono ilość studni

w mieście, założono szklarnię miejską i ogródki działkowe. Uruchomiono wytwórnię obuwia wojskowego, betoniarnię i elektrownię miejską. Zorganizowano tereny sportowo-rekreacyjne z basenem kąpielowym, wypożyczalnią kajaków, torem saneczkowym i strzelnicą. Założono bibliotekę miejską i oddano do użytku nowy gmach szkoły powszechnej. Ludwik

Pudło był także jednym z inicjatorów założenia w 1941 r. Powiatowej Szkoły Ślusarsko-Mechanicznej, która dała początek obecnemu Zespołowi Szkół Ponadgimnazjalnych. W 1939 r. Żelechów liczył 9500 mieszkańców, w tym 5530 osób narodowości żydowskiej.

II wojna światowa przyniosła zniszczenie miasta i eksterminację ponad 70% jego ludności. 12 września 1939 r. Żelechów został zajęty przez niemiecką dywizję pancerną gen. Wernera Kempfa. Cztery dni później hitlerowcy spalili okazałą synagogę. Niemcy umieścili w Żelechowie dwie placówki wojskowe – oddział żandarmerii i oddział lotników. Jesienią 1941 r. w centralnej części miasta hitlerowcy utworzyli getto, w którym umieszczona została miejscowa ludność żydowska, a także wysiedlona z Garwolina, Górzna, Łaskarzewa, Łodzi, Warszawy i innych miejscowości – **łącznie ok. 13000 osób. We wrześniu 1942 r. Niemcy przystąpili do likwidacji getta, mordując ludność żydowską na miejscu lub wywożąc do obozu zagłady w Treblince.**

Podczas okupacji w mieście i jego okolicach niezwykle aktywnie działał ruch oporu, głównie Armia Krajowa. Dowództwo AK Rejonu 2 – Żelechów było inicjatorem i organizatorem wielu akcji sabotażowych i dywersyjnych.

W 1940 r. na teren miasta i gminy przybyło kilkuset Polaków przesiedlonych przez okupanta z włączonej do Rzeszy Wielkopolski. W grudniu 1942 r. hitlerowcy przywieźli do Żelechowa ponad 300 osób wysiedlonych z Zamojszczyzny. Były to głównie dzieci i starcy, którzy dzięki skutecznej pomocy i troskliwej opiece przeżyli w mieście spokojnie kilka lat wygnania.

26 lipca 1944 r. po południu do miasta wjechały pierwsze czołgi radzieckie. W sierpniu sowieci utworzyli na polach dworskich na wschód od pałacu lotnisko operacyjne. W tym czasie w Żelechowie mieszkało wielu żołnierzy i oficerów radzieckich. Od grudnia 1944 r. do lutego 1945 r. kwaterował w mieście Geоргий Żukow – marszałek Związku Radzieckiego, zastępca naczelnego wodza Armii Czerwonej, Józefa Stalina.

Po wojnie miejscowość liczyła około 4000 mieszkańców i liczba ta z małymi zmianami utrzymuje się do dnia dzisiejszego. Do 1975 r. Żelechów był w powiecie garwolińskim, województwie warszawskim, a od 1975 r. wszedł w skład województwa siedleckiego. Po reformie administracyjnej w 1998 r. miasto zostało włączone do powiatu garwolińskiego i nowo powstałego województwa mazowieckiego.

4. Dziedzictwo materialne

Na terenie miasta i gminy Żelechów znajduje się wiele zabytków architektonicznych oraz miejsc pamięci narodowej, świadczących o bogatej historii tego terenu.

Kościół parafialny pw. Zwiastowania Najświętszej Maryi Panny

Kościół parafialny pw. Zwiastowania Najświętszej Maryi Panny.

Parafię Żelechów erygowano na przełomie XIII i XIV w. Pierwsza wzmianka o parafii pochodzi z 1325 r. Należała ona wówczas do archidiakonatu radomskiego, diecezji krakowskiej. Istniał tu już wtedy kościół drewniany pod wezwaniem św. Stanisława Biskupa i Męczennika, ufundowany najprawdopodobniej przez Ciołków.

2 maja 1692 r. w mieście wybuchł wielki pożar, podczas którego drewniany kościół uległ całkowitemu zniszczeniu. Ówczesny właściciel Żelechowa Stanisław Linkhaus przystąpił do wznoszenia nowej murowanej świątyni na miejscu spalo-

nego kościoła. Autorem projektu był architekt ks. Jan Ciołkoszewicz. Budowę kontynuował kolejny dziedzic Stanisław Mateusz Rzewuski, a ukończył ją w 1728 r. jego syn Wacław. W związku z cudownie ocalałym z pożaru obrazem Zwiastowania NMP kościół został wybudowany pod tym właśnie wezwaniem.

W 1857 r. staraniem ks. proboszcza Andrzeja Krasuskiego został wzniesiony ołtarz główny wykonany przez trzech stolarzy żelechowskich: Stanisława Kiliszka, Karola Chabrowskiego i Józefa Zubrzyckiego. W 1862 r. Stanisław Kiliszek wykonał dwa ołtarze boczne.

Ponieważ z biegiem czasu kościół okazał się zbyt mały dla licznie dużej parafii, w 1889 r. ks. proboszcz Konstanty Bieńkowski przystąpił do jego rozbudowy. Plan zakładał wydłużenie kościoła o 20 łokci, wykonanie stylowej fasady z dwiema wieżami oraz generalne odnowienie wnętrza świątyni i jej elewacji. Projekt powiększenia kościoła wykonał powiatowy budowniczy Roman Bogowolski, zaś plan fasady opracował warszawski architekt Karol Kozłowski. W 1890 r. stała już gotowa nowa część kościoła, którą połączono ze starą. W 1893 r. ukończono budowę dwóch wież, a rok później kościół otynkowano. W 1895 r. przed fasadą wykonano 24-stopniowe betonowe schody. W 1896 r. w całej świątyni ułożono posadzkę z piaskowca. W 1896 r. na sklepieniu prezbiterium Czesław Czarnocki z Warszawy wykonał polichromie, zaś w 1899 r. żelechowski malarz Stanisław Kotter pomalował świątynię. W efekcie gruntownej przebudowy kościół otrzymał wystrój neobarokowy, zaś ołtarze oprawę klasycystyczną.

Kościół filialny pw. św. Stanisława Biskupa i Męczennika

Kościół filialny pw. św. Stanisława Biskupa i Męczennika.

Kościół został wybudowany w 1741 r. z inicjatywy właściciela Żelechowa, wojewody krakowskiego i hetmana wielkiego koronnego Wacława Rzewuskiego. Powstał w miejscu drewnianej kaplicy, w której w 1692 r. umieszczono obraz św. Stanisława uratowany z pożaru kościoła parafialnego. Darczyńcami kościoła byli m.in. Stanisław Poniatowski – ojciec króla Polski, Ignacy Wyssogota Zakrzewski – właściciel dóbr żelechowskich i pierwszy prezydent Warszawy oraz Romuald Traugutt – mieszkaniec Żelechowa, późniejszy dyktator powstania styczniowego.

Przez długi czas kościółek był samodzielną prebendą dla dworu. W 1812 r. prebendę przyłączono do parafii żelechowskiej. Na początku XIX w. kościółek padł ofiarą austriackich rabunków i zniszczeń. Zrujnowana świątynia miała być rozebrana, a uzyskany z niej materiał przeznaczony na budowę przytułku dla starców i szkoły parafialnej. Próby ratowania kościółka podjął się wikariusz żelechowski ks. Jan Ossoliński. Z jego inicjatywy przeprowadzono dobrowolną zbiórkę pieniędzy wśród parafian, dzięki czemu w 1836 r. kościółek został odrestaurowany. Kolejne remonty świątyni przeprowadzono w latach 1853, 1884, 1914 i 1918.

Obecnie kościółek jest wykorzystywany tylko raz w roku, podczas odpustu w dzień św. Stanisława (8 maja). Wtedy to z kościoła parafialnego wyrusza uroczysta procesja do kościółka, gdzie odprawiana jest tradycyjna suma odpustowa.

Rynek i ratusz

Rynek, uchodzący za jeden z większych w Europie, został wytyczony w latach 1792-1795 na polecenie Ignacego Wyssogoty Zakrzewskiego - właściciela Żelechowa, pierwszego prezydenta Warszawy, posła na Sejm Czteroletni i współorganizatora powstania kościuszkowskiego. Ratusz wzniesiono na przełomie XVIII i XIX w. bądź w pierwszej ćwierci wieku XIX.

Rozplanowanie rynku zostało oparte na zasadzie symetrii i osiowości. Rynek otrzymał kształt kwadratu o boku 114 m. Ze środka każdej pierzei, wzdłuż osi rynku, wyprowadzono ulice. Uliczki te miały podkreślać klasyczną harmonię założenia i usprawniać komunikację. Oprócz ulic środkowych w pierzejach zastosowany model przewidywał po dwie uliczki w narożnikach rynku oraz cztery narożne placzki jako tereny rezerwowe pod przyszłe obiekty użyteczności publicznej bądź do rozparcelowania dla kolejnych osadników.

Ratusz przed remontem. 2015 r.

Dopełnieniem kompozycji rynku było zlokalizowanie w jego centrum, na przecięciu jego głównych osi, murowanego, monumentalnego ratusza. Obiekt ten został zbudowany na planie kwadratu o boku 27 m i miał powtarzać plan rynku. Zgodność rynku i ratusza uwypakowana została przez cztery przejazdy w budynku, prowadzące na dziedziniec wewnętrzny. W przeszłości ratusz nie był siedzibą władz miasta, lecz pełnił funkcje handlowe. W przyziemiu mieściły się sukiennice, na piętrze - izby mieszkalne.

W latach 2013-2017 ratusz i rynek zostały poddane gruntownej rewitalizacji. Wykonano na nowo część ścian i stropów ratusza, zmieniono dach oraz dobudowano poddasze. Modernizacji uległa płyta rynku, która wcześniej była w całości brukowana. Przebudowany budynek ratusza stał się siedzibą Urzędu Miejskiego.

Zespół pałacowo-parkowy

Budowę pałacu rozpoczęto w 1762 r. z funduszy księcia Jerzego Ignacego Lubomirskiego, chorążego wielkiego koronnego. Prace ukończono w 1794 r., gdy właścicielem Żelechowa był Ignacy Wyssogota Zakrzewski. Kolejny właściciel, Jan Ordęga w 1838 r. dokonał częściowej przebudowy pałacu i bogato ozdobił jego wnętrze.

W latach 1845-1853 częstym gościem rodziny Ordęgów był Romuald Traugutt, stacjonujący w tutejszym batalionie saperów. W 1852 r. w żelechowskim pałacu odbył się nawet bal weselny Romualda Traugutta i Anny Pikiel.

Pałac Żelechów.

Po Ordęgach odziedziczyli pałac Szustrowie, którzy byli jego właścicielami do końca II wojny światowej. W 1944 r. budynek zajęły wojska radzieckie, które znacznie go zdemolowały i ograbiły. Po wojnie pałac został wyremontowany i przekazany Zespołowi Szkół Zawodowych. Mieścił się tam internat. W 2006 r. pałac ponownie znalazł się w rękach prywatnych.

Pałac otoczony jest parkiem założonym w 2. poł. XVIII w. Jego kompozycja łączy w sobie regularny układ osiowy z krajobrazowym, nawiązując do stylu angielskiego. Szczególnie duże walory krajobrazowe posiada północno-zachodnia część parku z dwoma stawami przedzielonymi groblą. Najstarsze drzewa w parku pochodzą z 2. poł. XVIII w. Dwie lipy drobnolistne i jeden platan klonolistny uznane są za pomnik przyrody.

W latach 2006-2013 zespół pałacowo-parkowy został poddany rewitalizacji i rozbudowie. Obecnie mieści się tu luksusowy hotel, restauracja i SPA.

Dworek

Dworek przy Al. Wojska Polskiego.

Dworek wybudowany został w 1. poł. XIX w. Od 1928 r. stał się siedzibą ochronki dla dzieci, którą prowadziły aż do 1962 r. siostry zakonne ze Zgromadzenia Opatrzności Bożej. Siostry zajmowały się wychowaniem przedszkolnym oraz katechezą przyparafialną. W czasie II wojny światowej zakonnice otoczyły opieką grupę dzieci wysiedlonych z Zamojszczyzny.

Kaplica pw. Matki Boskiej Częstochowskiej w Piastowie

Kaplica Matki Boskiej Częstochowskiej w Piastowie.

Drewniana kaplica pw. Matki Boskiej Częstochowskiej znajduje się w miejscowości Piastów. Obiekt powstał w 1907 r. jako zbór ewangelicko-augsburski. Pobudowali go zamieszkujący tę wieś osadnicy niemieccy. Po wojnie, w 1946 r. ewangelicki kościółek przekształcono w świątynię katolicką i włączono do parafii żelechowskiej.

Kapliczka św. Jana Nepomucena

Kapliczka powstała w 1. poł. XIX w. Jest murowana z cegły, tynkowana, czworoboczna, słupowa. Posiada daszek namiotowy kryty dachówką. Jej dolna kondygnacja ożywiona jest płycinami, górna zaś - ażurowa - zawiera rzeźbę świętego. Pierwotna figura św. Jana została w 1977 r. skradziona. Przez kolejne lata w kapliczce znajdowała się figura św. Antoniego. W 2008 r. zastąpiono ją figurą św. Jana wyrzeźbioną przez Jacka Żarębę, mieszkańca Żelechowa. W 2012 r. w kapliczce umieszczono nową figurę św. Jana.

Kapliczka św. Jana Nepomucena.

Cmentarz parafialny

Kaplica grobowa rodziny Ordęgów pw. św. Krzyża.

Cmentarz został założony w 1802 r. Na cmentarzu znajduje się m.in. grób Ignacego Wyssogoty Zakrzewskiego, groby uczestników powstań narodowych, żołnierzy kampanii wrześniowej 1939 r. oraz symboliczna mogiła 14 żołnierzy Armii Krajowej Rejonu 2 - Żelechów, którzy zginęli za Ojczyznę w latach 1942-1946. W centralnej części cmentarza znajduje się kaplica grobowa rodziny Ordęgów pw. św. Krzyża wybudowana w 1852 r. przez Jana Ordęgę.

Cmentarz żydowski

Macewy na cmentarzu żydowskim.

W 2015 r. z inicjatywy nowojorskich i londyńskich chasydów upamiętniono na kirkucie słynnego cadyka z dynastii kozienickiej Ariele Kuznicera, ustawiając macewę na jego grobie.

Cmentarz został założony w 1802 r. Najstarsze macewy pochodzą z 1. poł. XIX w. Podczas II wojny światowej grzebano na kirkucie ofiary hitlerowskiego terroru. Niemcy dokonywali tu także egzekucji. Po wyzwoleniu chowano na cmentarzu ciała Żydów, ekshumowane z odosobnionych mogił rozsianych po okolicy.

Organistówka

Organistówka.

Zabytkowa organistówka znajduje się w pobliżu kościoła parafialnego. Drewniany, parterowy dom na planie prostokąta wybudowany został w 1844 r. Budynek o konstrukcji zrębowej jest oszalowany, posiada stropy belkowe. Czterospadowy dach przykryty jest blachą.

Gmach dawnej Kasy Spółdzielczej

Kamienica została wybudowana w 1913 r. na potrzeby Towarzystwa Pożyczkowo-Oszczędnościowego staraniem wielkiego społecznika żelechowskiego, doktora Antoniego Michałowskiego. W kamienicy na parterze mieściła się Kasa Spółdzielcza, zaś na piętrze duża sala ze sceną i zapleczem, w której amatorski zespół teatralny wystawiał swoje sztuki. W okresie PRL w budynku działało Kino „Niespodzianka” - zlikwidowano je na początku lat 90. Obecnie w kamienicy mieści się Bank Spółdzielczy.

Uroczystość poświęcenia budynku Kasy Spółdzielczej. 1913 r.

Bank Spółdzielczy w Garwolinie oddział w Żelechowie.

Stara remiza strażacka

Budynek został wzniesiony w 1923 r. Do 1977 r. był siedzibą Ochotniczej Straży Pożarnej. Obecnie mieści się w nim Klub Strażaka. W 2002 r., w setną rocznicę powstania straży, w ścianę remizy wmurowano tablicę, poświęconą pamięci założycieli OSP, działaczy i strażaków. Od 2006 r. zegar na wieży wygrywa codziennie hejnał o godzinie 12.00, a w czasie świąt koledy.

Stara remiza strażacka.

Pomnik Konstytucji 3 Maja

Głaz z tablicą upamiętniającą Konstytucję 3 Maja 1791 r. usytuowany jest w pobliżu starej remizy strażackiej. Pomnik został uroczystie odsłonięty w 1921 r.

Pomnik Poległych i Pomordowanych w latach 1939-1945-56

Pomnik został odsłonięty w 1985 r. Początkowo przypominał o patriotycznej postawie mieszkańców ziemi żelechowskiej tylko w okresie II wojny światowej. Po zmianach ustrojowych na przełomie lat 80. i 90. możliwe stało się uzupełnienie treści napisu o informację dotyczącą działalności zbrojnego podziemia po 1945 r.

Pomnik Romualda Traugutta

Pomnik odsłonięto w 2014 r. w Parku Miejskim w związku ze 150. rocznicą śmierci Romualda Traugutta. Monument upamiętnia pobyt Traugutta w Żelechowie w latach 1845-1853. Przyszły dyktator powstania styczniowego był oficerem 3 batalionu saperów pułku smoleńskiego, który stacjonował w Żelechowie.

Pomnik Ludwika Pudły

Kamień z tablicą upamiętnia postać zasłużonego burmistrza Żelechowa w latach 1926–1939. Dzięki jego działaniom miasto zyskało nowoczesny wygląd oraz poprawił się poziom życia mieszkańców. Tablica została odsłonięta w Parku Miejskim w 2014 r.

Stanowisko archeologiczne – pozostałości zamku Ciołków

Najprawdopodobniej aż do potopu szwedzkiego, na północ od obecnego centrum Żelechowa, na terenie położonym przy dzisiejszych stawach, znajdowała się siedziba rodu Ciołków – jednego z najważniejszych XV-wiecznych rodów rycerskich na Mazowszu. Ciołkowie byli obecni na dworze królewskim, piastowali urzędy wojewodów,

starostów, podkomorzonych, kasztelanów. Andrzej Ciołek dowodził chorągwią królewską nadworną w bitwie pod Grunwaldem, a jego brat Stanisław był biskupem poznańskim i sekretarzem króla Władysława Jagiełły. To właśnie dzięki Ciołkom około XIII w. powstała wieś Żelechów, której później zostały nadane prawa miejskie. Od 2016 r. teren zamku Ciołków jest obiektem badań archeologów i historyków z Polskiej Akademii Nauk.

A full-page photograph of a winter scene. In the foreground, a dense forest of bare, thin trees stands in a snow-covered field. The trees have dark trunks and intricate, leafless branches. In the background, a flat, snow-covered field extends to a distant horizon. The sky is a mix of soft pinks, oranges, and purples, indicating a sunset or sunrise. The overall mood is quiet and serene.

II. SOŁECTWA GMINY

W skład gminy Żelechów oprócz miasta Żelechów wchodzi 18 sołectw: Gąsiory, Gózdek, Huta Żelechowska, Janówek, Kalinów, Kotłówka, Łomnica, Nowy Goniwilk, Nowy Kębłów, Piastów, Sokolniki, Stary Goniwilk, Stary Kębłów, Stefanów, Władysławów I, Władysławów II, Wola Żelechowska i Zakrzówek. Łączna liczba mieszkańców sołectw na 31 grudnia 2018 r. wynosiła 4458.

Gąsiory

Gąsiory. Kapliczka przydrożna.

Nie można jednoznacznie ustalić pochodzenia nazwy wsi Gąsiory. Prawdopodobnie nazwa wywodzi się od samców gęsi – gąsiorów.

Wieś Gąsiory powstała na gruntach majątku Ostrożeń po 1875 r., kiedy to dziedzic, prawdopodobnie Oziemkówki, pomógł osiedlić się tu kilku rodzinom ze swoich włości. W 1881 r. miejscowość liczyła już 9 gospodarstw, zamieszkiwały ją 82 osoby. Obecnie liczba mieszkańców wynosi 90 osób. Po 1962 r. Gąsiory stały się przysiółkiem Władysławowa. Od 2003 r. miejscowość jest ponownie odrębną wsią. Jest najmniejszą miejscowością gminy Żelechów.

Gózdek

Początki istnienia wsi Gózdek to 1. poł. XIX w. Wcześniej należał do majątku Wilczyńska. Przez wieś 9 kwietnia 1617 r. do pobliskiego zamku w Wilczyńskich przeszedł orszak królewski Zygmunta III Wazy. Król wraz z małżonką, królową Konstancją Austriaczką, odprowadzał swojego syna, królewicza Władysława (późniejszego króla Władysława IV), na wojnę przeciwko Moskwie. Gózdek i okolica podczas oblężenia a potem zdobycia Wilczyńsk zostały ograbione i spalone przez Szwedów. Miejscową ludność zdziesiątkowały również różne epidemie.

W latach 1809–1815 Gózdek znajdował się w Księstwie Warszawskim, potem w Królestwie Polskim. Na przełomie XIX i XX w. kilku mieszkańców Gózdka pracowało przez okres czterech lat na Jasnej Górze przy budowie stacji Męki Pańskiej.

Na początku II wojny światowej część wsi spłonęła z powodu toczących się walk z Niemcami. Podczas okupacji na terenie Gózdka działał ruch oporu. Znajdowała się tu radiostacja dalekiego zasięgu umożliwiająca kontakt m.in. z Londynem.

Po wojnie połączono wsie Krupa i Gózdek w jedną miejscowość – Gózdek. Wieś należała do gminy Ciechomin, na prośbę mieszkańców włączono ją do gminy Żelechów.

W latach 1988–1989 wybudowano świetlicę wiejską. W 1990 r. jako szósta wieś w województwie siedleckim Gózdek został zgazyfikowany. W latach 1993–94 powstał wodociąg, a w 2001 r. wykonano oświetlenie uliczne. Od 2008 r. na terenie wsi działa Ochotnicza Straż Pożarna.

Wieś ma zwartą zabudowę, domy usytuowane są przy drodze powiatowej z Żelechowa w kierunku Wilczyńsk. Powierzchnia wsi Gózdek obejmuje 204 ha i zamieszkują ją 282 osoby.

Gózdek. Krzyż przydrożny.

Gózdek. Remiza OSP.

Huta Żelechowska

Huta Żelechowska. Remiza OSP.

Pod koniec XIX w. na terenie należącym do dworu żelechowskiego, z powodu braku zasobu opałowego zlikwidowano żelechowską hutę szklaną. Na potrzeby tej huty wycięto bowiem dużą część lasu, znajdującego się na północ od dworu. We wschodniej części tego obszaru powstała wieś, zachowująca w swojej nazwie pamięć o istniejącej hucie szklanej - Huta Żelechowska. Gospodarstwa na wsi są rozproszone. We wsi od 1966 r. istnieje Ochotnicza Straż Pożarna. Na terenie miejscowości działa również Koło Gospodyń Wiejskich.

Liczba mieszkańców na 31 grudnia 2018 r. wynosiła 337 osób. Powierzchnia wsi wynosi 728 ha.

Janówek

Janówek. Kapliczka przydrożna.

Wieś Janówek jest miejscowością o jednej z najmniejszych w gminie Żelechów liczbie mieszkańców. Zgodnie ze stanem na 31 grudnia 2018 r. wieś zamieszkiwały 134 osoby. Powierzchnia wsi obejmuje 504 ha. Wieś położona jest w południowej części gminy.

Kalinów

Kalinów. Remiza OSP.

Nazwa Kalinów wywodzi się od kaliny koralowej, pięknego krzewu o białych kwiatach i czerwonych owocach. Wieś powstała prawdopodobnie na początku XX w. Wcześniej obszar ten porastał las, znajdujący się na terenie ówczesnego majątku ziemskiego Goniwilk.

Na obecną wieś Kalinów złożyły się następujące części: Kalinów (wschodnia część), Wilhelmów, Wilk albo Goniwilk B (środkowa część) i Goniwilk-Las albo Goniwilk B (zachodnia część). Sprzedawcą Wilhelmowa był Aleksander Krupiński, zaś Goniwilka-Las majątny Żyd - Icek Dawid Szymucha. Osoby kupujące te grunty pochodziły z różnych okolicznych miejscowości. Wieś została zbudowana jako tzw. rzędówka i układ ten jest czytelny do dzisiaj. Przez miejscowość biegnie ze wschodu na zachód droga, wzdłuż której rozmieszczone są gospodarstwa.

Przed II wojną światową we wsi istniały 2 kuźnie, piekarnia i stawy hodowlane.

W okresie powojennym ważnymi wydarzeniami w życiu wsi były: założenie Ochotniczej Straży Pożarnej (1966 r.), budowa remizy OSP (lata 1967-69), wybrukowanie drogi (1969 r.), elektryfikacja (1970 r.), uruchomienie magazynu nawozowego (lata 70.), budowa sklepu (lata 70.), melioracja (lata 1977-79), powstanie zlewni mleka (koniec lat 80.), budowa wodociągu (początek lat 90.), wybudowanie nowej remizy strażackiej (lata 2003-06).

Współczesny Kalinów to niewielka wioska o charakterze typowo rolniczym i znacznych walorach krajobrazowych. Tutejsza przyroda jest w bardzo dobrym stanie - wpływa na to bliskość kompleksu leśnego i brak większych dróg w okolicy. Lasy są bogate w grzyby i owoce runa leśnego. Występują tu m.in. łosie, sarny, dziki, lisy, borsuki, jenoty, żurawie, padalce i żmije zygzakowate. Z flory na szczególną uwagę zasługują widłaki goździste i jałowcowate oraz rosiczki okrągłolistne. Powierzchnia wsi obejmuje 387 ha a liczba mieszkańców wynosi 142 osoby.

Kotłówka

Pomnik poległych w 1944 r. w Kotłówce.

Wieś położona jest w południowo-wschodniej części gminy przy granicy województw mazowieckiego i lubelskiego. Powierzchnia wsi wynosi 373 ha, liczba mieszkańców - 202 osoby. Miejscowość cechuje zwarta zabudowa.

Mieszkańcy Kotłówki i pobliskiego Zakrzówka działają w Kole Gospodyń Wiejskich.

Łomnica

Łomnica. Budynek OSP i świetlicy wiejskiej.

Łomnica to jedna z najstarszych wsi na terenie gminy. Już w 1458 r. była własnością rodu Ciołków z Żelechowa. Leży w północnej jej części. Wieś ma zwartą zabudowę, obejmującą duży obszar ok. 367 ha. Od 1966 r. na terenie wsi działa Ochotnicza Straż Pożarna. Mieszkańki miejscowości działają w zespole ludowym „Łomniczanki” oraz Kole Gospodyń Wiejskich. Liczba mieszkańców wsi na dzień 31 grudnia 2018 r. wynosiła 247 osób.

Nowy Goniwilk

Wieś powstała na początku XX w., kiedy w 1908 r. ostatni dziedzic Goniwilka, Julian Świętochowski, rozparcelował i sprzedał majątek. Poszczególne działki nabywali przybysze z różnych stron. Koloniści budowali swoje domy blisko drogi - w ten sposób powstała zwarta zabudowa i dziś wieś ma kształt odwróconej litery „Z”. Przez wiele lat miejscowość nazywała się Kolonia Goniwilk, później Goniwilk Nowy, a obecnie Nowy Goniwilk.

Nowy Goniwilk. Remiza OSP.

W okresie powojennym ważnymi wydarzeniami w życiu wsi były: założenie Ochotniczej Straży Pożarnej (1956 r.), elektryfikacja (1967 r.), budowa remizy OSP (1972 r.), melioracja, założenie wodociągu (1985 r.), rozbudowa remizy OSP (1987 r.).

Na terenie wsi znajduje się remiza strażacka. Powstała w 1956 r. Ochotnicza Straż Pożarna skupia w swoich szeregach mieszkańców dwóch wsi: Nowego Goniwilka i Starego Goniwilka. W miejscowości działa również Koło Gospodyń Wiejskich.

Większa część wsi położona jest przy drodze powiatowej, biegnącej z Żelechowa do Garwolina. Powierzchnia wsi obejmuje 435 ha, a liczba mieszkańców wynosi 309 osób.

Nowy Kębłów i Stary Kębłów

Dwie wsie położone pomiędzy drogą powiatową biegnącą z Żelechowa w stronę Woli Zadybskiej, a miejscowością Wola Żelechowska. Kębłów jest jedną z najstarszych wsi na terenie gminy Żelechów. Już w 1458 r. był własnością rodu Ciołków z Żelechowa.

Stary Kębłów. Świątlica wiejska.

Stary Kębłów. Szkoła Podstawowa im. Henryka Sienkiewicza.

błów wynosi 429 ha a Starego Kębłowa 285 ha. Liczba mieszkańców Nowego Kębłowa wynosi 299 osób, Starego Kębłowa – 198 osób. Obie wsie położone są w środkowej części gminy.

Zabudowania gospodarskie są bardzo rozrzucone. We wsi Stary Kębłów znajduje się Szkoła Podstawowa im. Henryka Sienkiewicza, do której uczęszczają dzieci ze Starego i Nowego Kębłowa oraz Janówka. Na terenie obu wsi prężnie działa Koło Gospodyń Wiejskich.

Powierzchnia wsi Nowy Kębł

Piastów

Piastów. Remiza OSP.

Pierwotna nazwa wsi to Franzdorf II. Wieś powstała w XIX w., zamieszkiwali ją głównie niemieccy koloniści. W 1811 r. we wsi powstała huta szkła, pod której działalność wycinano okoliczne lasy. O dużym znaczeniu Franzdorfu w XIX w. świadczy fakt, że w latach 1865-1898 wio-

ska ta była siedzibą władz gminy Żelechów. W 1872 r. powstał budynek szkolny dla dzieci polskich, który pełnił swoją funkcję do czasu wybudowania nowej szkoły w Stefanowie w 1937 r. Kolonia Franzdorf II w 1881 r. liczyła 58 gospodarstw i 578 mieszkańców oraz zajmowała obszar o powierzchni 1311 mórg.

Dotkliwym doświadczeniem dla niemieckich mieszkańców wsi były lata I wojny światowej. W 1915 r. władze carskie wywiozły wszystkich kolonistów niemieckiego pochodzenia w głąb Rosji, skąd niewielu później powróciło. W okresie międzywojennym mieszkało w Piastowie już tylko 7 rodzin niemieckich.

W 1919 r. polskie władze administracyjne zmieniły nazwę Franzdorf II na Piastów. Obecna nazwa pochodzi rzekomo od legendarnego króla Piasta, dobrego gospodarza. Przed II wojną światową działały we wsi 2 wiatraki, 3 kuźnie, zakład włókienniczy (do 1925 r.) oraz cegielnia.

W 1913 r. mieszkańcy Piastowa założyli Ochotniczą Straż Pożarną. W 1952 r. wybudowano remizę. W 1963 r. OSP otrzymała sztandar. W 1997 r. powstała jedna z hydroforni zaopatrujących w wodę gminę Żelechów.

We wsi znajduje się pomnik przyrody – grusza pospolita o obwodzie 240 cm i wysokości 14 m.

Piastów. Kapliczka przydrożna.

Na terenie wsi znajduje się zabytkowa drewniana kaplica, dawniej zbór ewangelicko-augsburski pobudowany ok. 1907 r. Od 1946 r. kościółek należy do parafii żelechowskiej i jest pw. Matki Boskiej Częstochowskiej (powiększony w latach 1949–50).

Piastów jest jedną z większych miejscowości gminy Żelechów. Wieś położona jest w zachodniej części gminy, między drogą wojewódzką nr 807 a drogą powiatową prowadzącą z Żelechowa do Górzna. Powierzchnia wsi obejmuje 890 ha a liczba mieszkańców wynosi 447.

Sokolniki

Wieś położona jest w południowej części gminy. Jest to jedna z najmniejszych wsi na terenie gminy, zarówno pod względem powierzchni jaką zajmuje, jak też liczby mieszkańców. Powierzchnia wsi obejmuje 186 ha, liczba mieszkańców wynosi 114 osób.

Sokolniki. Krzyż przydrożny.

Stary Goniwilk

Kapliczka i krzyż przydrożny w Starym Goniwilku.

Szkoła Podstawowa im. ks. Jana Twardowskiego w Starym Goniwilku.

Świetlica wiejska w Starym Goniwilku.

Stary Goniwilk to jedna z najstarszych wsi w gminie Żelechów. Już w 1458 r. Goniwilk był własnością rodu Ciołków z Żelechowa. Najstarszy istniejący dokument z opisem parafii żelechowskiej z 1595 r. wymienia wieś Głodny Wilk, zaś spis ludności tejże parafii z 1692 r. podaje, że Goniwilk liczy 80 mieszkańców. W XVI w. wieś wchodziła jeszcze w skład dóbr żelechowskich. Późniejszymi właścicielami wioski byli m.in. Aleksander Żebrowski (1694 r.), Jan Artur Ordęga (1873 r.), Ludwik i Maurycy Neufeldowie (1873 r.), Hordliczka (1876 r.), Władysław Mączewski (1887 r.).

W 1864 r. ukazem carskim została zniesiona pańszczyzna, a miejscowi chłopci uwłaszczeni.

W centrum wsi znajduje się kaplica. W pobliżu kaplicy znajduje się murowany budynek z 1987 r. w części zajęty przez sklep, a w części przeznaczony na świetlicę wiejską. We wsi znajduje się Szkoła Podstawowa im. ks. Jana Twardowskiego. Gmach szkoły powstał w 1933 r. i po wielu przebudowach działa do dzisiaj.

Wieś położona jest w północnej części gminy, zajmuje powierzchnię 331 ha i liczy 236 mieszkańców.

Stary Goniwilk. Kaplica.

Stefanów

Stefanów. Stary dom.

Pierwsza wzmianka o wsi pochodzi z 1776 r. Osadę Budki Francdorf zamieszkiwali ludzie zajmujący się wycinąką lasu tzw. budnicy. Dziedzic dóbr zelechowskich Ignacy Wyssogota Zakrzewski sprzedał te lasy niemieckim kolonistom. W spisie z 1827 r. kolonia zwie się Francsdorf lub Wysogoda, liczy 80 gospodarstw i 638 mieszkańców.

Stefanów. Remiza OSP.

Tablica upamiętniająca 100-lecie nadania nazwy miejscowości Stefanów. 2019 r.

Stefanów. Szkoła Podstawowa im. T. Kościuszki.

Stefanów. Kapliczka przydrożna.

Nazwa Franzdorf pochodzi ze złożenia dwóch niemieckich słów: „Franz” (Franciszek) i „Dorf” (wieś), i w wolnym tłumaczeniu znaczy Franciszków. W źródłach archiwalnych z tamtych czasów spotkać można różne wersje pisowni nazwy wsi: Franzdorf, Francdorf, Fransdorf a nawet Franzendorf. Rozległą kolonię podzielono na dwie części. Dzieliła ją droga biegnąca z Żelechowa do Sobolewa. W 1881 r. istniał już rozdział na Franzdorf I - obecnie Stefanów i Franzdorf II - obecny Piastów. Dotkliwym doświadczeniem dla niemieckich mieszkańców wsi były lata I wojny światowej. W 1915 r. władze carskie wywiozły wszystkich kolonistów niemieckiego pochodzenia w głąb Rosji, skąd niewielu później powróciło. W okresie międzywojennym mieszkało tu już tylko 13 rodzin niemieckich. Zmiana nazwy wsi Franzdorf I na Stefanów nastąpiła w 1919 r. W 1942 r. władze okupacyjne ewakuowały niemieckich mieszkańców Stefanowa do Rzeszy.

W okresie powojennym ważnymi wydarzeniami w życiu wsi były: elektryfikacja (1958 r.), założenie Ochotniczej Straży Pożarnej (1958 r.), budowa zlewni mleka (1963 r.), melioracja i założenie bazy maszynowej SKR (początek lat 70.), telefonizacja i założenie wodociągu (1999 r.), wybudowanie nowej remizy OSP (2003 r.).

Pierwszy budynek szkolny powstał wraz z założeniem szkoły ok. 1866 r. Obecny gmach szkolny pochodzi z 1937 r., rozbudowano go w 1967 r. W 1937 r. szkoła otrzymała imię Tadeusza Kościuszki, a w 1997 r. sztandar. W 2018 r. reaktywowana została działalność Koła Gospodyń Wiejskich.

Z terenu wsi biorą początek dwie rzeki – Promnik i Żelechówka. Status pomników przyrody mają: szpaler lipowy i grupa 13 jałowców pospolitych. W Stefanowie znajdują się dwa gniazda bociana białego.

Stefanów jest drugą co do wielkości wsią w gminie Żelechów pod względem liczby mieszkańców (507 osób) a pierwszą pod względem zajmowanej powierzchni – ok. 906 ha. Położony jest w zachodniej części gminy.

Władysławów

Władysławów. Remiza OSP.

Wieś Władysławów wyodrębniła się z dóbr ostrożeńskich w XIX w. i do dziś jedna z części wioski nosi nazwę Ostrożeń C.

Nazwa Władysławów pochodzi od imienia męskiego Władysław. Być może nazwa ta wywodzi się od któregoś dziedzica ostrożeńskiego: Władysława Boskiego (właściciela dóbr Ostrożeń w latach 1839-1846) lub Władysława Abramowicza (właściciela Ostrożenia od 1873 r.).

Na obecną wieś Władysławów złożyły się następujące części: Władysławów I lub Brzeziaki, Władysławów II lub Ostrożeń C, Józefów, Ragusin, Dziady i Michalin. Wieś podzielona jest na dwa sołectwa: Władysławów I i Władysławów II.

W 1958 r. wieś została zelektryfikowana. Od 1956 r. działa Ochotnicza Straż Pożarna, dla której w 1981 r. wybudowano remizę. Wieś zwodociągowano w 1996 r.

Wieś ma charakter rozproszony, brak tu jednej głównej drogi. Zawszą wiać nieduże lasy. Na terenie Władysławowa znajduje się pomnik przyrody – dąb szypułkowy o obwodzie 435 cm i wysokości 20 m.

Wieś Władysławów liczy 243 mieszkańców i zajmuje razem z Gąsiorami powierzchnię 717 ha.

Wola Żelechowska

Wola Żelechowska. Remiza OSP.

Wieś Wola Żelechowska jest jedną z najstarszych wsi na terenie gminy Żelechów. Już w 1458 r. była własnością rodu Ciołków z Żelechowa. Położona jest w środkowej części gminy. Pod względem liczby mieszkańców jest największą wsią gminy Żelechów. Liczy 533 mieszkańców. Powierzchnia wsi obejmuje

571 ha. Wieś położona jest na rozległym terenie, duża część wsi znajduje się przy drodze wojewódzkiej 807, część przy drodze powiatowej do Garwolina. We wsi funkcjonuje Szkoła Podstawowa. W 1953 r. powstała Ochotnicza Straż Pożarna, która prężnie działa do dnia dzisiejszego i należy do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego.

Zakrzówek

Zakrzówek. Remiza OSP.

Wieś położona jest we wschodniej części gminy, obejmuje powierzchnię 2018 ha i liczy 133 mieszkańców. Na terenie wsi od 1914 r. działa jedna z najstarszych Ochotniczych Straży Pożarnych Gminy Żelechów. W 1997 r. w granice Zakrzówka włączono pobliską Antonówkę, która wcześniej należała do wsi Jarczew w gminie Wola Mysłowska.

Mieszkańcy Zakrzówka i pobliskiej Kotłówek działają w Kole Gospodyń Wiejskich.

Wieś położona jest na krańcu województwa mazowieckiego. Zabudowa wsi jest zwarsta. Budynki mieszkalne i gospodarskie usytuowane są przy głównej drodze. W pobliżu drogi z Żelechowa na Zakrzówek znajduje się zabytkowy kościółek pod wezwaniem św. Stanisława.

SOŁTYSI GMINY ŻELECHÓW

Sołtysi gminy Żelechów z Przewodniczącym Rady Miejskiej w Żelechowie i Burmistrzem Żelechowa.

1. Gąsiori	Halina Ochnio
2. Gózdek	Tadeusz Mucha
3. Huta Żelechowska	Izabela Turkowska
4. Janówek	Marcin Jaskulski
5. Kalinów	Andrzej Domaszczyński
6. Kotłówka	Mirosław Lech
7. Łomnica	Ryszard Bogusz
8. Nowy Goniwilk	Monika Kowalczyk
9. Nowy Kębłów	Elżbieta Polak
10. Piastów	Regina Żywek
11. Sokolniki	Bożena Bryzek
12. Stary Goniwilk	Beata Białach
13. Stary Kębłów	Artur Gradus
14. Stefanów	Danuta Witek
15. Władysławów I	Stanisław Kosyra
16. Władysławów II	Tomasz Paprota
17. Wola Żelechowska	Tadeusz Dziubak
18. Zakrzówek	Czesław Janaszek

III. SAMORZĄD GMINY ŻELECHÓW

Gmina Żelechów została utworzona na mocy uchwały Wojewódzkiej Rady Narodowej w Warszawie Nr XX/93/72 z dnia 1 grudnia 1972 r. w sprawie utworzenia gmin w województwie warszawskim.

Zgodnie z ustawą o samorządzie gminnym gmina posiada organ władzy wykonawczej – Burmistrza Żelechowa (do roku 2009 r. Burmistrza Miasta i Gminy) oraz organ władzy stanowiącej i kontrolnej – Radę Miejską (do roku 2009 Radę Miasta i Gminy). Do 27 października 2002 r. organem wykonawczym w gminie był Zarząd gminy, wybierany przez radnych ze swojego grona, na którego czele stał Burmistrz. Po wejściu w życie ustawy z dnia 20 czerwca 2002 r. o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta zarząd gminy został zastąpiony przez wybieranego w wyborach bezpośrednich burmistrza, a w skład rady w gminie poniżej 20 000 mieszkańców wchodzi 15 radnych.

BURMISTRZOWIE sprawujący władzę od roku 1990

- **Jan Osowiecki** – od 19.06.1990 r. do 11.05.1995 r.
– kadencja 1990/1994, 1994/1998 (do roku 1995);
- **Leonard Gula** – od 06.08.1995 r. do 12.08.2009 r.
– kadencja 1994/1998 (od roku 1995), 1998/2002, 2002/2006, 2006/2010 (do roku 2009);
- **Mirosława Miszkurka** – od 01.12.2009 r. do 22.11.2018 r.
kadencja 2006/2010 (od roku 2009), 2010/2014, 2014/2018;
- **Łukasz Bogusz** – od 22.11.2018 r.

KADENCJE RADY MIEJSKIEJ

Kadencja 1994/1998

1. Józef Demianiuk
– Przewodniczący Rady (1990-1992)	9. Tadeusz Królik
1. Adam Wachnicki
– Przewodniczący Rady (1992-1994)	10. Jan Łukasik
2. Andrzej Bernacki	11. Józef Majek
3. Marian Dobrzyński	12. Jan Osowiecki
4. Stanisław Dziubak	13. Ryszard Poszytek
5. Leonard Gula	14. Andrzej Prządka
6. Januszewska Genowefa	15. Bogdan Sabat
7. Adam Kobielus	16. Jan Salwa
8. Stanisław Koryś	17. Krystyna Teresa Skwarek
	18. Józef Piotr Serwicki
	19. Janusz Wiącek

Kadencja 1994/1998

1. Adam Wachnicki
– Przewodniczący Rady	11. Grzegorz Kapczyński
2. Henryk Abramek	12. Tadeusz Kosiński
3. Andrzej Bernacki	13. Stanisław Kosyra
4. Bogumił Krzysztof Deres	14. Ryszard Kosyra
5. Marian Dobrzyński	15. Jan Łukasik
6. Danuta Duda	16. Jan Osowiecki
7. Andrzej Dziubak	17. Krzysztof Prządka
8. Stanisław Dziubak	18. Bogdan Sabat
9. Leonard Gula	19. Jan Salwa
10. Kazimierz Grzyb	20. Andrzej Szubielski

Kadencja 1998/2002

1. Andrzej Prządka
– Przewodniczący Rady	8. Leonard Gula
1. Wojciech Zawadzki
– V-ce Przewodniczący	9. Tadeusz Grudziński
1. Józef Kośmider
– V-ce Przewodniczący	10. Kazimierz Grzyb
2. Leonard Barszczak	11. Ryszard Paweł Kosyra
3. Bogumił Krzysztof Deres	12. Tadeusz Królik
4. Witold Dudzik	13. Jerzy Pieńkosz
5. Jan Ignacy Dziubak	14. Jan Tadeusz Pietryka
6. Eugeniusz Gałązowski	15. Władysław Tuszyński
7. Stanisław Głowienka	16. Mirosław Wesołowski
	17. Stanisława Wójcik
	18. Witold Wyglądała

Kadencja 2002/2006

1. Andrzej Prządka
- Przewodniczący Rady	8. Stanisław Głowienka
2. Leonard Barszczak	9. Mieczysław Marczak
3. Marianna Błażejczyk	10. Jerzy Pieńkosz
4. Zbigniew Bryzek	11. Jan Tadeusz Pietryka
5. Bogumił Deres	12. Witold Rybitwa
6. Andrzej Domaszczyński	13. Stanisława Wójcik
7. Eugeniusz Gałązowski	14. Elżbieta Zatyka
	15. Wojciech Zawadzki

Kadencja 2006/2010

1. Jan Tadeusz Pietryka
- Przewodniczący Rady	5. Eugeniusz Gałązowski
1. Barbara Abramska Myrcha
- I zastępca Przewodniczącego	6. Tadeusz Grudziński
1. Mieczysław Marczak
- II zastępca Przewodniczącego	7. Marek Jasek
2. Jacek Bogusz	8. Krzysztof Kapczyński
3. Marianna Błażejczyk	9. Stanisława Kowalczyk
4. Witold Boratyński	10. Jadwiga Kulikowska
	11. Andrzej Prządka
	12. Mieczysław Świtaj
	13. Elżbieta Zatyka

Kadencja 2010/2014

1. Jadwiga Kulikowska
- Przewodnicząca Rady Miejskiej
(do roku 2012)	4. Marcin Brych (od roku 2012)
1. Danuta Frydel
- Przewodnicząca Rady Miejskiej
(od roku 2012)	5. Mirosław Bryzek
1. Stanisława Kowalczyk
- Wiceprzewodnicząca Rady Miejskiej	6. Zbigniew Bryzek
1. Jacek Bogusz
- Wiceprzewodniczący Rady Miejskiej	7. Marek Jasek (do roku 2012)
2. Mirosław Białach	8. Jacek Kocielnik (od roku 2012)
3. Andrzej Brych	9. Elżbieta Kozdój
	10. Daniel Kwaśniewski
	11. Jerzy Ośka
	12. Witold Prządka
	13. Jarosław Zalech
	14. Elżbieta Zatyka

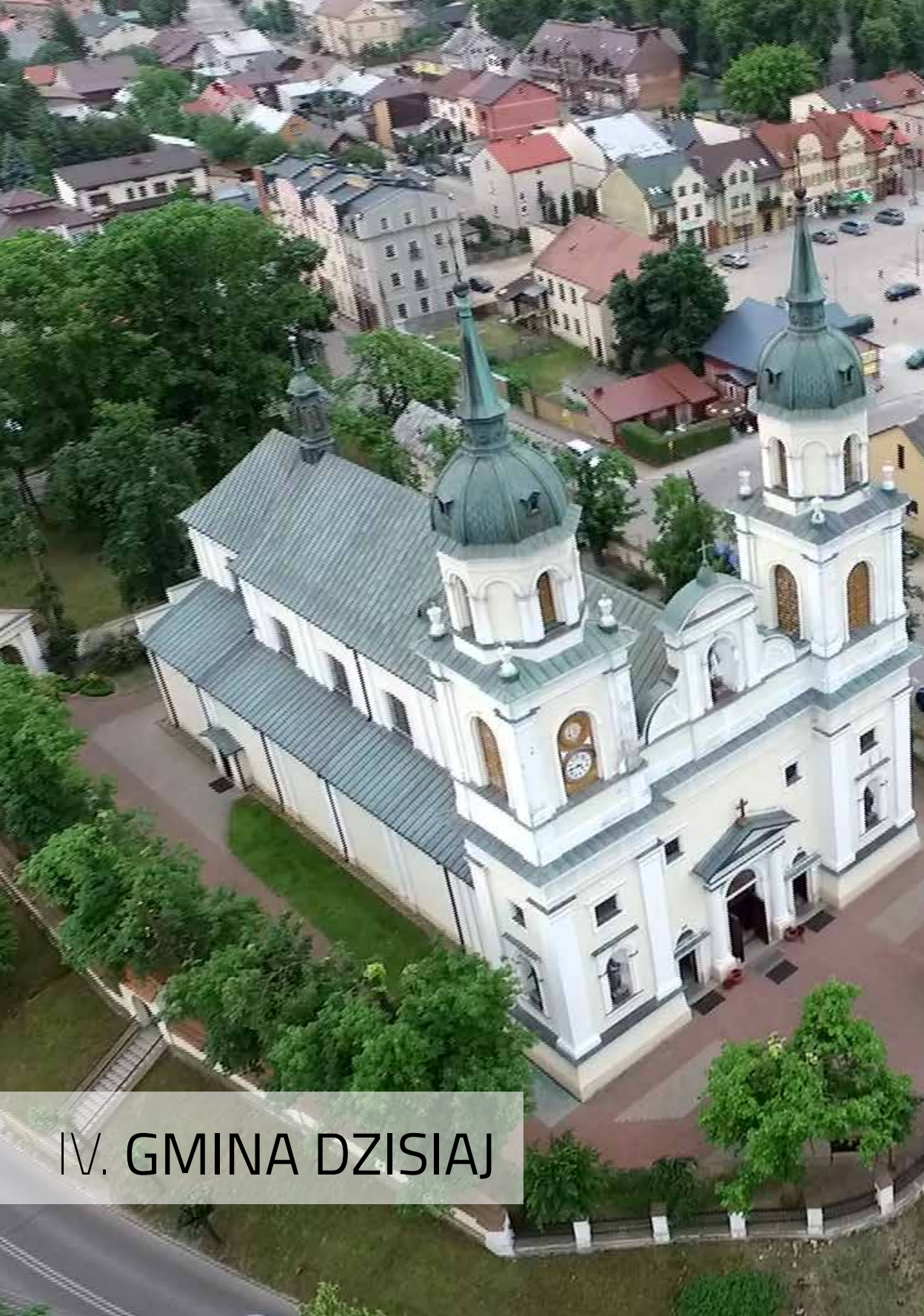
Kadencja 2014/2018

1. Jacek Sławomir Bogusz
– Przewodniczący Rady Miejskiej	5. Leszek Dziubak
1. Grzegorz Frankowski
– Wiceprzewodniczący Rady Miejskiej	6. Eugeniusz Gałązowski
1. Joanna Piekut
– Wiceprzewodnicząca Rady Miejskiej	7. Monika Gugała
2. Ewa Biernacka	8. Krzysztof Robert Kowalski
3. Ryszard Bogusz	9. Aneta Ośko
4. Andrzej Domaszczyński	10. Jerzy Ośka
	11. Aldona Teresa Przeździecka
	12. Kazimierz Wojtaś
	13. Jarosław Zalech

Kadencja 2018/2023

1. Daniel Kocielnik
– Przewodniczący Rady Miejskiej	7. Leszek Dziubak
2. Maciej Mucha
– Wiceprzewodniczący Rady Miejskiej	8. Eugeniusz Gałązowski
3. Andrzej Brych
– Wiceprzewodniczący Rady Miejskiej	9. Teresa Jędrzejewska
4. Beata Białach	10. Grzegorz Michalik
5. Ryszard Bogusz	11. Jerzy Ośka
6. Justyna Borzęcka	12. Marta Rodak
	13. Władysław Tuszyński
	14. Damian Zatyka
	15. Regina Żywek

IV. GMINA DZISIAJ

1. Szkolnictwo

Placówki oświatowe

Gmina Żelechów ma dobrze rozwiniętą bazę oświatową na szczeblu przedszkolnym, podstawowym i ponadpodstawowym. W Żelechowie funkcjonuje Publiczne Przedszkole „Pluszowy Miś”, Klub Dziecięcy w „Pluszowym Misiu” dla dzieci od 2 do 3 lat, a przy Szkołach Podstawowych w Starym Goniwilku i Starym Kębłowie działają oddziały przedszkolne dla dzieci od lat 3.

Na terenie gminy funkcjonuje 5 szkół podstawowych: Szkoła Podstawowa im. Romualda Traugutta w Żelechowie, Szkoła Podstawowa im. Tadeusza Kościuszki w Stefanowie, Szkoła Podstawowa im. Ks. Jana Twardowskiego w Starym Goniwilku, Szkoła Podstawowa im. Henryka Sienkiewicza w Starym Kębłowie, Szkoła Podstawowa w Woli Żelechowskiej oraz dwie szkoły średnie, dla których organem prowadzącym jest Powiat Garwoliński. Są to Liceum Ogólnokształcące im. Joachima Lelewela w Żelechowie oraz Zespół Szkół Ponadpodstawowych im. Ignacego Wyssogoty Zakrzewskiego w Żelechowie.

Liczba uczniów i nauczycieli w placówkach oświatowych prowadzonych przez Gminę Żelechów w roku szkolnym 2017/2018 oraz 2018/2019

Placówka oświatowa	Liczba uczniów w roku szkolnym		Liczba nauczycieli w roku szkolnym		Liczba etatów w roku szkolnym	
	2017/2018	2018/2019	2017/2018	2018/2019	2017/2018	2018/2019
Publiczne Przedszkole w Żelechowie	151	151	19	18	15,68	14,70
Szkoła Podstawowa w Starym Goniwilku	78	91	17	17	12,09	13,14
Szkoła Podstawowa w Starym Kębłowie	83	86	15	16	10,88	12,06
Szkoła Podstawowa w Stefanowie	102	93	19	19	16,67	16,56
Szkoła Podstawowa w Woli Żelechowskiej	45	51	12	13	8,47	9,61
Szkoła Podstawowa w Żelechowie	578	573	56	58	54,83	56,10
Razem	1037	1045	138	141	118,62	122,17

Źródło: Urząd Miejski w Żelechowie.

Gromada zuchowa i drużyna harcerska

Od 2015 r. przy Szkole Podstawowej w Żelechowie działają zuchy i harcerze. Harcerze pełnią warty podczas uroczystości patriotycznych. Wraz z zuchami prowadzą zbiórki publiczne na rzecz osób potrzebujących pomocy. Uczestniczą w lokalnych imprezach: Dniach Żelechowa, Gminnym Dniu Dziecka, Jarmarku Bożonarodzeniowym. Organizują imprezy dla jednostek hufca, promując swoją Małą Ojczyznę. Harcerze podtrzymują także tradycję przekazywania Betlejemskiego Światła Pokoju. W swoim codziennym funkcjonowaniu realizują wartości harcerskiego wychowania: braterstwo, służbę i pracę nad sobą. Obecnie na terenie miasta działają dwie jednostki: 111 Gromada Zuchowa „Dzielne Smerfy” oraz 11 Drużyna Harcerska.

11 Drużyna Harcerska w Żelechowie.

11 Drużyna Harcerska w Żelechowie.

Przekazanie Betlejemskiego Światła Pokoju. 2018 r.

11 Drużyna Harcerska w Żelechowie.

111 Gromada Zuchowa Dzielne Smerfy w Żelechowie.

2. Życie społeczno-kulturalne

Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury w Żelechowie

Centrum lokalnego życia kulturalnego stanowi Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury, działający na zasadach określonych dla samorządowej instytucji kultury. Celem działania instytucji jest krzewienie i propagowanie działalności kulturalnej oraz jej koordynowanie na terenie miasta i gminy. MGOK jest organizatorem imprez kulturalno-rozrywkowych, koncertów, spektakli teatralnych, przeglądów artystycznych, programów okolicznościowych, projekcji filmowych, spotkań autorskich i tematycznych, sesji popularnonaukowych, rajdów rowerowych oraz konkursów dla dzieci, młodzieży i dorosłych. W MGOK-u prowadzone są zajęcia artystyczne, przy MGOK-u działa Chór Żelechowa, zespół teatralny „Niby nic” oraz grupa dziecięca „Rozśpiewane perełki”. Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury oferuje dzieciom i młodzieży program całorocznych zajęć plastyczno-artystycznych. Oferta jest stale poszerzana. W 2019 r. obok dotychczasowych zajęć z rysunku i malarstwa wprowadzone zostały również warsztaty rzeźbiarskie oraz innowacyjne warsztaty rysowania piaskiem. Wśród propozycji dla dorosłych znajdują się m.in. warsztaty tworzenia ogrodów w szkło, warsztaty kokedamy, warsztaty decoupage oraz warsztaty wyplatania z papierowej wikliny.

Przebieg Bożonarodzeniowych Form Teatralnych w MGOK-u. 2019 r.

Wiosna Teatralna w MGOK-u. 2019 r.

Zajęcia plastyczne.

Zajęcia artystyczne.

Zajęcia artystyczne.

Wakacje z MGOKiem.

Zajęcia dla dorosłych – Las w szkole.

W skład struktury organizacyjnej Miejsko-Gminnego Ośrodka Kultury wchodzi Miejsko-Gminna Biblioteka Publiczna, która zajmuje się udostępnianiem zbiorów bibliotecznych, popularyzacją książki i czytelnictwa oraz prowadzeniem różnorodnych form pracy z czytelnikami. W 2018 r. w Miejsko-Gminnej Bibliotece Publicznej odnotowano 1073 czytelników, którzy wypożyczyli 20410 książek. Stan księgozbioru na koniec 2018 r. wynosił 20587 woluminów. W Bibliotece znajduje się Lokalne Centrum Kompetencji działające w ramach projektu „M@zowszanie” realizowanego przez Samorząd Województwa Mazowieckiego i Agencję Rozwoju Mazowsza i współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2007-2013. W LCK mieszkańcy mogą uzyskać bezpłatny dostęp do Internetu i skorzystać z nowoczesnego sprzętu komputerowego.

Akcja „Jak nie czytam jak czytam” na rynku. 2019 r.

Akcja „Narodowe Czytanie” na rynku. 2019 r.

Od września 2016 r. przy MGOK-u działa grupa teatralna „Niby nic”. Założycielem i reżyserem zespołu jest Anna Kapczyńska. Teatr „Niby nic” tworzą mieszkańcy Żelechowa i okolic - młodzież szkolna, osoby dorosłe i seniorzy. Zespół zadebiutował na scenie MGOK w 2017 r. sztuką „Mąż zmarł, ale już mu lepiej” na podstawie scenariusza Izabeli Degórskiej.

Grupa Teatralna „Niby nic”. 2017 r.

Sceny ze spektaklu „Ożenek” w reżyserii Anny Kapczyńskiej. 2018 r.

W 2018 r. teatr wystawił na scenie MGOK komedię Mikołaja Gogola pt. „Ożenek”. Grupa teatralna zaprezentowała tę sztukę również w Miejskim Ośrodku Kultury w Międzyrzeczu Podlaskim oraz podczas V Ogólnopolskiego Festiwalu Sztuk Komediowych Teatrów Amatorskich „Decha” w Bielsku Podlaskim. W 2019 r. grupa teatralna przygotowała autorski program z okazji Dnia Kobiet i Mężczyzn pt. „O kobietach i mężczyznach z przymrużeniem oka”.

Teatr „Niby nic” w programie „O kobietach i mężczyznach z przymrużeniem oka”. 2019 r.

Aktorzy grupy „Niby nic” przygotowują także specjalny program dla dzieci podczas Dni Żelechowa.

Teatr „Niby nic” w przedstawieniu dla dzieci, Dni Żelechowa. 2019 r.

Od września 2016 r. przy MGOK-u działa grupa wokalna „Rozśpiewane perełki” skupiająca uczniów szkół podstawowych. Grupę prowadzi Anna Kapczyńska. „Rozśpiewane perełki” uświetniają swoimi występami gminne imprezy kulturalne. Grupa zadebiutowała 11 czerwca 2017 r. na Gminnym Dniu Dziecka.

Rozśpiewane perełki na festynie Pożegnanie lata. 2018 r.

Rozśpiewane Perełki - Jarmark Bożonarodzeniowy. 2017 r.

Występowała również podczas Dni Żelechowa, prezentowała okolicznościową część artystyczną podczas Gminnych Obchodów Narodowego Święta Niepodległości, Koncertu Kolęd i Pastorałek, wystąpiła na III Jarmarku Bożonarodzeniowym, na festynie „Młodzi dla Niepodległej” oraz podczas „Pożegnania Lata”.

Rozśpiewane Perełki - Dzień Dziecka. 2017 r.

Rozśpiewane Perełki w programie artystycznym „Pociąg do wolności”. 2017 r.

Od września 2013 r. przy MGOK-u działa czterogłosowy Chór Żelechowa liczący 15 osób w różnym wieku. Dyrygentem chóru jest Sławomir Lesisz. W repertuarze zespołu znajdują się utwory sakralne, kolędy, utwory ludowe i patriotyczne.

Chór Żelechowa na Dożynkach Gminy Sobołów w Chotyni. 2017 r.

Chór koncertuje w Żelechowie i innych miejscowościach, uświetnia swoimi występami lokalne uroczystości i imprezy, bierze udział w przeglądach i festiwalach. Swoimi występami Chór uświetnia m.in. Koncerty Kolęd i Pastorałek, Jarmark Bożonarodzeniowy, Dni Żelechowa, okoliczne dożynki.

Chór Żelechowa na Koncercie Kolęd w Żelechowie. 2019 r.

Zapewnia oprawę muzyczną Mszy św. podczas uroczystości gminnych i kościelnych. W grudniu 2017 r. Chór Żelechowa jako jedyny zespół z Polski uczestniczył w tradycyjnych Praskich Adwentowych Spotkaniach Chóralnych w Czechach.

Chór Żelechowa podczas Dni Żelechowa. 2017 r.

Chór Żelechowa w Czechach na Praskich Adwentowych Spotkaniach Chóralnych. 2017 r.

W MGOKu działa również Klub Dziecka, Rodzica i Opiekuna. Działalność Klubu to cotygodniowe spotkania dzieci wraz z rodzicami i opiekunami oraz imprezy okolicznościowe – Dzień dziecka, Spotkanie z Mikołajem, Bal Karnawałowy. Członkowie Klubu organizują także corocznie Dzień Dawcy Szpiku, organizują także charytatywne zbiórki na rzecz dzieci chorych i potrzebujących

Klub Dziecka, Rodzica i Opiekuna. Dzień Dziecka.

Klub Dziecka Rodzina i Opiekuna. Spotkanie w MGOKu.

Stowarzyszenia i organizacje społeczne

Duży wpływ na życie społeczne, gospodarcze i kulturalne gminy wywierają działające tu organizacje i stowarzyszenia. Zgodnie ze swoimi celami statutowymi prowadzą one bardzo różnorodną działalność na rzecz mieszkańców gminy, obejmującą większość aspektów życia codziennego. Wśród podejmowanych przez organizacje społeczne działań warto wymienić choćby działalność na rzecz zachowania lokalnej historii i tradycji, działania na rzecz rozwoju kultury fizycznej i sportu oraz wsparcie i pomoc w sytuacjach zagrożenia życia i zdrowia mieszkańców gminy. Wśród organizacji społecznych istniejących w gminie Żelechów wymienić należy przede wszystkim Ochotnicze Straże Pożarne, Koła Gospodyń Wiejskich, Klub Sportowy „Sęp”, Stowarzyszenie Emerytów i Rencistów, organizacje kombatanckie, Katolickie Stowarzyszenie Niepełnosprawnych, działające przy szkołach i parafii organizacje młodzieżowe – KSM czy Caritas oraz Towarzystwo Historyczne Żelechów.

Ochotnicze Straże Pożarne

Na terenie gminy Żelechów funkcjonuje 11 jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych, w tym 2 zrzeszone w Krajowym Systemie Ratownictwa Gaśniczego: OSP Goniwilk, OSP Gózddek, OSP Huta Żelechowska, OSP Kalinów, OSP Łomnica, OSP Piastów, OSP Stefanów, OSP Władysławów, OSP Wola Żelechowska (KSRG), OSP Zakrzówek, OSP Żelechów (KSRG).

Pocztą sztandarową podczas przemarszu ulicami miasta. 3 maja 2018 r.

Ochotnicze Straże Pożarne istnieją, aby nieść bezinteresowną pomoc i ratunek tym, którzy tego potrzebują. Bycie strażakiem to nie tylko wielki zaszczyt, ale i ogromna odpowiedzialność. To także nauka odwagi, poświęcenia i patriotyzmu. Służba pożarnicza to nie jedyna działalność członków straży. Strażacy to również liderzy życia społecznego, którzy aktywnie włączają się w życie swoich wsi jak i gminy. Jednostki OSP gminy Żelechów współpracują z samorządem oraz lokalnymi szkołami i przedszkolem. Podczas wizyt w placówkach strażacy prezentują swój sprzęt, urządzają pokazy i instruktaże ratownictwa medycznego, prowadzą ćwiczenia dotyczące ewakuacji szkoły. Strażacy biorą również aktywny udział w organizacji corocznych obchodów Dni Żelechowa, Dnia Dziecka oraz wielu innych imprez i uroczystości. Tradycją druhów strażaków jest także udział w obchodach uroczystości religijnych, poprzez pełnienie warty przy Bożym Grobie w parafialnym kościele podczas Świąt Wielkanocnych oraz uczestnicząc w uroczystych procesjach rezurekcyjnych czy procesji Bożego Ciała.

Początek sztafety sztandarowej. 3 maja 2019 r.

Najstarszą, a zarazem największą i najprężniej działającą jednostką jest OSP Żelechów, która powstała w 1902 r. Wieloletnim stażem funkcjonowania mogą pochwalić się również jednostki OSP z Piastowa (rok powstania 1913) oraz Zakrzówka (rok powstania 1914). OSP Piastów obchodziło w 2018 r. 105 rocznicę powstania, podczas której otrzymali nowy sztandar oraz odsłanili kapliczkę św. Floriana.

Członkowie OSP Żelechów biorą aktywny udział w zawodach sportowo pożarniczych, w tym w zawodach sportowo-pożarniczych młodzieżowych drużyn pożarniczych rozgry-

wanych wg regulaminu CTIF. Do największych sukcesów żelechowskiej jednostki należy bez wątpienia zwycięstwo żeńskiej drużyny MDP w zawodach wojewódzkich w 2010 r. w Białobrzegach. Wysoki poziom drużyny wykazują corocznie, zdobywając czołowe miejsca podczas zawodów na szczeblu gminnym, powiatowym i wojewódzkim.

Gminne manewry strażackie OSP. 2019 r.

Zawody Sportowo Pożarnicze OSP. 2019 r.

Noworoczny Koncert Orkiestry Dętej OSP Żelechów. 2019 r.

III Przegląd Orkiestr Dętych OSP w Żelechowie. 2019 r.

oprawa muzyczna wielu uroczystości gminnych, okolicznościowych oraz kościelnych, takich jak uroczyste obchody 3 Maja, rocznice odzyskania niepodległości 11 listopada, Dni Żelechowa, Boże Ciało, Msza Św. Rezurekcyjna. Działalność żelechowskiej orkiestry niewątpliwie przyczynia się do promocji gminy Żelechów nie tylko w regionie, ale i całym kraju. Do kalendarza cyklicznych występów orkiestry należy zaliczyć koncerty noworoczne, koncerty podczas Jarmarku Bożenarodzeniowego.

Do kalendarza imprez organizowanych przez Ochotniczą Straż Pożarną w Żelechowie wpisał się również Przegląd Orkiestr Dętych Ochotniczych Straży Pożarnych. Dotychczas w Żelechowie odbyły się trzy edycje przeglądu, podczas których oprócz żelechowskiej orkiestry zaprezentowały się: Młodzieżowa Orkiestra Dęta Ulan-Majorat Czemierniki, Orkiestra Dęta Miasta i Gminy Pilawa, Zakładowa Orkiestra Dęta Tramwajów Warszawskich, Młodzieżowa Orkiestra Dęta Czemierniki-Radzyń Podlaski, Orkiestra Dęta Towarzystwa Muzycznego im. Antoniego Próchniewicza w Łukowie, Gminna Orkiestra Dęta z Borowia, Miejska Orkiestra Dęta z Węgrowa oraz Brass Band Orkiestra Gminy Niemce.

Koła Gospodyń Wiejskich

Ważną rolę w społeczeństwie wiejskim pełnią Koła Gospodyń Wiejskich. W gminie Żelechów funkcjonuje obecnie sześć Kół Gospodyń Wiejskich – w Goniwilku, Hucie Żelechowskiej, Kębłowie, Łomnicy, Stefanowie oraz Zakrzówku i Kottówce. Członkinie koła aktywnie uczestniczą w organizowanych przez gminę uroczystościach, imprezach okolicznościowych, kiermaszach i festynach, przygotowując degustację potraw kulinarnych oraz stoiska artystyczne. Wśród wydarzeń publicznych i inicjatyw, w których uczestniczyły KGW warto wymienić: coroczne obchody Dni Żelechowa, Jarmarki Bożonarodzeniowe w Żelechowie czy Orszak Trzech Króli. Koła kilkakrotnie reprezentowały Gminę Żelechów podczas Powiatowych i Diecezjalnych Dożynek.

Członkinie KGW w Starym Kębłowie z Prezydentem RP, 2019 r.

Wśród najprężniej działających KGW warto wymienić Koła Gospodyń Wiejskich w Kębłowie oraz Stefanowie. Ideą działalności kół jest spędzanie aktywnie i wspólnie czasu, dzielenie się własnymi talentami i pasjami oraz praca na rzecz integracji mieszkańców sołectwa. KGW w Kębłowie może pochwalić się bogatą działalnością społeczną, artystyczną, kulturalną i integracyjną. Koło Gospodyń Wiejskich w Kębłowie wyróżnia wszechstronność zainteresowań i działalności – od kulinarnych, artystycznych po kulturalne, rozrywkowe i integracyjne. Największym sukcesem Koła było zdobycie II miejsca oraz tytułu Srebrnego Koła Gospodyń Wiejskich Wschodniego Mazowsza 2018 w Turnieju Kół Gospodyń Wiejskich zorganizowanego Katolickie Radio Podlasie, w którym udział wzięło 26 Kół działających na terenie wschodniego Mazowsza. 11 maja 2019 r. oddano uroczystie do użytku nową świetlicę wiejską w Kębłowie, która pozwoli jeszcze lepiej służyć podejmowanym przez Koło działaniom.

O aktywnej działalności Koła świadczy udział reprezentacji KGW Kębłów w gali podsumowującej konkurs KRUS „Bezpieczne gospodarstwo rolne”, która odbyła się 13 września 2019 r. w Belwederze. Delegacja z Kębłowa miała okazję spotkać się z Prezydentem RP Andrzejem Dudą.

Koło Gospodyń Wiejskich w Stefanowie, mimo krótkiego stażu istnienia może pochwalić się bogatą działalnością – było współorganizatorem uroczystości 100-lecia nadania nazwy miejscowości Stefanów, reprezentowało gminę Żelechów podczas Dożynek Gminno – Powiatowych w Miętym w 2019 r., wystąpiło podczas Dożynek Gminnych w Trojanowie. KGW Stefanów znalazło się w finałowej dziesiątce II Turnieju Kół Gospodyń Wiejskich zorganizowanego Katolickie Radio Podlasie, spośród 37 Kół działających na terenie diecezji podlaskiej i drohiczyńskiej.

Najpiękniejsze stoisko KGW Stefanów - Gala Plebiscytu Podlasie24.pl, 2019 r.

KGW Kębłów - kisenie kapusty. 2019 r.

Najmłodsze członkinie KGW w Kębłowie.

Delegacje dożynkowe KGW Stefanów, Łomnica i Kębłów - Dożynki Powiatowe.

Koło Gospodyń Wiejskich w Stefanowie. 2019 r.

Klub Sportowy „Sęp”

Drużyna Seniorów K.S. „Sęp” Żelechów.

Niemal stuletnią historią działalności szczyty się Klub Sportowy „Sęp” Żelechów istniejący od 1921 r. „Sęp” Żelechów jest najstarszym spośród wszystkich obecnie działających klubów piłkarskich powiatu garwolińskiego, a nawet całego regionu siedleckiego. Od 2000 r. klub posiada stadion przy ul Chłopskiego z systemem nawodnienia, oświetleniem i trybunami na 180 miejsc. Drużyna „Sępa” gra obecnie w siedleckiej A-klasie mazowieckiego Związku Piłki Nożnej. Zawodnicy występują w biało-niebieskich barwach. Oprócz drużyny seniorów w klubie trenują juniorzy, trampkarze i młodzicy. W klubie funkcjonuje również dziewczęca sekcja siatkarska.

Dziewczęca sekcja siatkarska K.S. „Sęp” Żelechów. 2019 r.

Stowarzyszenie Emerytów i Rencistów

Stowarzyszenie Emerytów i Rencistów powstało w 2001 r., jako kontynuacja Koła Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów w Żelechowie.

Stowarzyszenie Emerytów i Rencistów – Dzień Seniora i szkolenie komputerowe.

Od początku powstania Stowarzyszenia Zarządy prowadzą różnego rodzaju działania na rzecz swoich członków, starając się kłaść nacisk na aktywność zarówno społeczną jak i fizyczną – organizują wycieczki krajoznawcze autokarowe, rowerowe i piesze, ogniska, wyjazdy do teatrów i operetki, wyjazdy na wieczory kabaretowe, wyjazdy na turnusy rehabilitacyjno - wypoczynkowe. Stowarzyszenie organizuje również spotkania integracyjne z okazji Dnia Seniora, świąt, wieczorów andrzejkowych. Członkowie Stowarzyszenia aktywnie uczestniczą w lokalnych i powiatowych uroczystościach. Biorą udział w kursach komputerowych i projektach unijnych dla seniorów. Swoim odpisem 1% podatku wspierają ośrodki dla niepełnosprawnych. Obecnie Stowarzyszenie liczy ok. 120 członków.

Członkowie Stowarzyszenia Emerytów na spacerze Nordic Walking.

Organizacje kombatanckie

Przedstawiciele Związków Kombatanckich. 2019 r.

Wśród działających na terenie gminy Żelechów organizacje kombatanckich należą Stowarzyszenie Polskich Kombatanów w Żelechowie, Związek Kombatanów Rzeczypospolitej Polskiej i Byłych Więźniów Politycznych – Koło w Żelechowie i Niezależny Związek Represjonowanych Politycznie Żołnierzy-Górników Ziemi Garwolińskiej. Członkowie powyższych organizacji uczestniczą we wszystkich uroczystościach patriotycznych i rocznicowych organizowanych przez gminę.

Katolickie Stowarzyszenie Niepełnosprawnych Diecezji Siedleckiej z siedzibą w Żelechowie.

Od 1996 r. działa Katolickie Stowarzyszenie Niepełnosprawnych Diecezji Siedleckiej z siedzibą w Żelechowie, zrzeszające osoby niepełnosprawne, ich rodziców i opiekunów oraz wolontariuszy. Stowarzyszenie organizuje liczne imprezy integracyjne, oraz aktywnie uczestniczy w życiu gminy, powiatu a nawet województwa, poprzez udział w piknikach, festynach, olimpiadach sportowych.

Piknik „Jesteśmy”. Katolickie Stowarzyszenie Niepełnosprawnych.

*Kiermasz prac uczestników
WTZ w Żelechowie.*

Przy stowarzyszeniu funkcjonuje Warsztat Terapii Zajęciowej w Żelechowie – placówka pobytu dziennego, w której prawie 40 osób niepełnosprawnych z różnego typu niepełnośprawnymi fizycznymi i intelektualnymi odbywa kompleksową rehabilitację zawodową, społeczną i ruchową. Działalność stowarzyszenia daje osobom niepełnosprawnym szansę swojego rozwoju, wyjścia z domu, spotkania się z rówieśnikami, nawiązania przyjaźni, rozwijania swoich zainteresowań i dalszej nauki.

Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży, Caritas

Zbiórka żywności - Caritas oddział Żelechów.

Wśród aktywnych organizacji, zrzeszających przede wszystkim dzieci i młodzież należy wymienić działające przy miejscowej parafii Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży oraz

szkolne i przedszkolne koła Caritas. Członkowie obu formacji aktywnie uczestniczą w kulturalno-społecznym życiu gminy – włączają się w organizację Dni Żelechowa i Dnia Dziecka przygotowując zabawy i atrakcje dla najmłodszych, organizują coroczny bezalkoholowy Bal Andrzejkowy dla młodzieży, pomagają osobom starszym i potrzebującym.

20-lecie KSM Żelechów.

KSM Żelechów.

Dzień wolontariatu. 2019 r.

KSM Żelechów - Dzień Dawcy Szpiku. 2018 r.

Towarzystwo Historyczne Żelechów

Towarzystwo powstałe w 2015 r. skupia pasjonatów historii lokalnej. Członkowie Towarzystwa podejmują wiele inicjatyw i przedsięwzięć mających na celu kultywowanie i upowszechnianie wiedzy o przeszłości Żelechowa i okolic. Od 2016 r. członkowie Towarzystwa uczestniczą w badaniach archeologicznych zamku Ciołków. Wykopalka są prowadzone pod kierunkiem pracowników Instytutu Archeologii i Etnologii oraz Instytutu Historii Polskiej Akademii Nauk i przy wsparciu finansowym gminy Żelechów.

Członkowie Towarzystwa Historycznego „Żelechów” podczas prac archeologicznych. 2018 r.

W czerwcu 2018 r. przy udziale członków Towarzystwa została zorganizowana rekonstrukcja historyczna przedstawiająca akcję rozbijania Niemców w Żelechowie w listopadzie 1918 r.

Rekonstrukcja historyczna w ramach wydarzenia Młodzi dla Niepodległej. 2018 r.

W październiku 2018 r. członkowie Towarzystwa zaangażowali się w organizację patriotycznego Międzygminnego Rajdu Rowerowego „Chcemy o nich pamiętać”, a we wrześniu 2019 r. Rajdu Rowerowego dookoła Gminy Żelechów „Cudze chwalicie, swego nie znacie”. W styczniu 2019 r. zorganizowali Apel Pamięci z okazji 156. Rocznicy wybuchu Powstania Styczniowego.

Międzygminny Rajd Rowerowy. 2018 r.

Uroczystości i imprezy

Dni Żelechowa

Corocznym świętem gminy Żelechów oraz jej mieszkańców są Dni Żelechowa, organizowane w celu upamiętnienia rocznicy nadania praw miejskich. Dni Żelechowa to impreza kulturalno-rozrywkowa, zapewniająca dostęp do wydarzeń kulturalnych oraz ciekawych form rozrywki wszystkim mieszkańcom Żelechowa i okolic. Podczas Dni Żelechowa wystąpiło wiele gwiazd muzyki rozrywkowej. Na żelechowskiej scenie koncertowali m.in.: Boys, Marek Kościkiewicz, Wanda i Banda, Felicjan Andrzejczak, Papa Dance, Toples, Michał Milowicz, Leszcze, Cliver, Ivan Komarenko, D-Bomb, Red Lips, Łukasz Zagrobelny, Don Wasyl Junior i Cygańskie Gwiazdy, Sumptuastic, Piękni i Młodzi, Andrzej Rybiński, Freaky Boys, Liber i Natalia Szroeder, Jorrgus, Universe, Wojciech Gąssowski, Exaited, Halina Frąckowiak, Power Play. Corocznym obchodom Dni Żelechowa towarzyszą wiele atrakcji – mecze piłki nożnej rozgrywane przez drużyny Oldboys KS „Sęp” Żelechów, przedstawiciele samorządowców, księży czy policji, Międzynarodowa Wystawa Psów Rasowych organizowana przez Oddział Mazowiecki Polskiej Federacji Kynologicznej, prezentacja potraw i rękodzieła na stoiskach Kół Gospodyń Wiejskich z terenu gminy, pokazy strażackie. Tradycją uroczystości stało się uczestnictwo w akcji oddawania krwi. Dni Żelechowa dzięki bogatej ofercie gromadzą każdego roku liczną rzeszę uczestników – od tych najmłodszych po seniorów, wpisując się w założenia programu „Kultura łączy pokolenia” realizowanego przez samorząd województwa, co pozwala pozyskać wsparcie finansowe na organizację wydarzenia.

Dni Żelechowa – coroczne święto mieszkańców gminy.

Gminny Dzień Dziecka

W kalendarz wydarzeń kulturalnych wpisał się również Gminny Dzień Dziecka, organizowany od 2015 r. dla najmłodszych mieszkańców gminy Żelechów oraz ich rodzin. Na scenie występują przedszkolaki i uczniowie szkół z terenu gminy. Na dzieci czekają wesołe konkursy i zabawy prowadzone przez pracowników MGOK, miejscowe szkoły, członków Katolickiego Stowarzyszenia Młodzieży oraz zuchy i harcerzy z Żelechowa. Jest również park rozrywki z dmuchaną zjeżdżalnią i innymi atrakcjami.

Gminny Dzień Dziecka. 2019 r.

Gminne Zawody Sportowo-Pożarnicze Młodzieżowych Drużyn Pożarniczych. 2019 r.

Mikołajki przy ratuszu

Mikołajki na rynku, 2018 r.

Corocznie 6 grudnia przy żelechowskim ratuszu odbywa się spotkanie mikołajkowe. Przedszkolaki oraz uczniowie szkół z terenu gminy Żelechów przygotowują ozdoby choinkowe, które przy pomocy druhów z OSP Żelechów wieszają na pięknym bożonarodzeniowym drzewku. Przy zdobieniu choinki młodzi artyści z żelechowskich szkół wykonują świąteczne

piosenki. Kiedy już się ściemnia, dzieci wspólnym odliczaniem obwieszczają rozświetlenie bożonarodzeniowego drzewka. W kulminacyjnym momencie pod ratuszem pojawia się Mikołaj, który częstuje wszystkich słodkościami.

Mikołajki na rynku. 2018 – 2019 r.

Jarmark Bożonarodzeniowy

W grudniu 2015 r. odbył się w Żelechowie po raz pierwszy Jarmark Bożonarodzeniowy, a jego powodzenie sprawiło, że stał się coroczną imprezą, podczas której można nabyć ręcznie robione ozdoby choinkowe, świąteczne stroiki, kolorowe pierniki oraz skosztować świątecznych potraw. Stoiska ze świątecznymi ozdobami i smakołykami przygotowują każdego roku Koła Gospodyń Wiejskich, Katolickie Stowarzyszenie Niepełnosprawnych Dzieci Siedleckiej w Żelechowie, Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży w Żelechowie, uczniowie lokalnych szkół, harcerze oraz wystawcy prywatni. Bożonarodzeniowy klimat budują kolędy i piosenki świąteczne w wykonaniu uczniów żelechowskich szkół, Chóru Żelechowa oraz Orkiestry Dętej Ochotniczej Straży Pożarnej w Żelechowie.

Jarmarki Bożonarodzeniowe. 2015 – 2019 r.

Orszak Trzech Króli

6 stycznia ulicami Żelechowa idzie Orszak Trzech Króli. W tradycyjnym, barwnym i radosnym korowodzie pełnym dzieci i osób starszych przebranych za królów, aniołków i pastuszków uczestnicy zmierzają do parku miejskiego, gdzie znajduje się szopka, a w niej Święta Rodzina. Trzej Królowie składają Nowo Narodzonemu tradycyjne dary – złoto, mirrę i kadzidło. Orszak kończy wspólne kolędowanie, a Koła Gospodyń Wiejskich i lokalne stowarzyszenia częstują wszystkich uczestników orszaku gorącym bigosem, ciepłymi napojami oraz słodkimi ciastami. W związku ze zwycięstwem Żelechowa w konkursie na obecność wielbłąda w Orszaku Trzech Króli w 2018 r. żelechowski orszak był jeszcze bardziej widowiskowy niż zazwyczaj. Egzotyczny ssak wzbudził ogromne zainteresowanie i przyciągnął do Żelechowa ekipę Telewizji Polskiej oraz tłumy zainteresowanych.

Orszak Trzech Króli. 2018 r.

Uroczystości patriotyczne – 3 maja, 11 listopada

Uroczystości patriotyczne to niezwykle ważny element rozbudzania i utrwalania świadomości narodowej i poczucia przynależności do swojego kraju oraz dumy z jego historii. Do najważniejszych uroczystości organizowanych corocznie przez lokalny samorząd należą obchody Narodowego Święta Konstytucji 3 Maja oraz Narodowego Święta Niepodległości 11 listopada. Oprócz imprez cyklicznych samorząd nie zapomina o ważnych dla kraju rocznicach. 17 czerwca 2018 r. odbył się uroczysty festyn „Młodzi dla Niepodległej”, w ramach jubileuszu 100-lecia odzyskania przez Polskę niepodległości. 1 września 2019 r. Żelechów obchodził 80. Rocznicę wybuchu II Wojny Światowej oraz 5. Rocznicę odsłonięcia Pomnika Romualda Traugutta w Parku Miejskim.

Część artystyczna w wykonaniu uczniów Szkoły Podstawowej w Woli Żelechowskiej. 3 maja 2017 r.

Występ zespołu ludowego Kłoczewiaczy. Piknik Patriotyczny w Parku Miejskim, 3 maja 2019 r.

Akademia w wykonaniu uczniów L.O. w Żelechowie. 11 listopada 2019 r.

Część artystyczna w wykonaniu uczniów Szkoły Podstawowej w Żelechowie. 3 maja 2018 r.

*80. rocznica wybuchu II wojny światowej, 1 września 2019 r.
Występ Kapeli Czerniakowskiej.*

*80. rocznica wybuchu II wojny światowej, 1 września 2019 r.
Upamiętnienie poległych żołnierzy na cmentarzu parafialnym.*

Cykliczne imprezy sportowe

Turniej Tenisa Stołowego

Rozgrywany od 1996 r. Otwarty Turniej Tenisa Stołowego o Puchar Burmistrza Żelechowa jest najstarszym w powiecie garwolińskim turniejem tenisa stołowego, na którym corocznie spotykają się sympatycy tej dyscypliny nie tylko z powiatu garwolińskiego, ale również spoza jego granic. W 2019 r. w XXIV Turnieju rozgrywanym na Hali Sportowej przy Szkole Podstawowej w Żelechowie wzięło udział ponad 170 zawodników, którzy podjęli walkę o Puchar Burmistrza Żelechowa.

*XXIV Turniej Tenisa Stołowego
Puchar Burmistrza Żelechowa. 2019 r.*

Turniej Halowej Piłki Nożnej

Znacznym stażem może również pochwalić się Turniej Halowej Piłki Nożnej o Puchar Burmistrza Żelechowa, organizowany od 2007 r. przez Halę Sportową przy Szkole Podstawowej w Żelechowie. Każdego roku kilkanaście drużyn nie tylko z gminy Żelechów, ale i z gmin sąsiednich spotyka się podczas trwających kilka tygodni rozgrywek, walcząc o zdobycie Pucharu Burmistrza Żelechowa.

XIII Turniej Halowej Piłki Nożnej o Puchar Burmistrza Żelechowa. 2019 r.

3. INWESTYCJE

Troska o stabilny rozwój każdej gminy oraz o poprawę warunków życia miejscowej ludności sprawia, że celem nadrzędnym działalności samorządów jest prowadzenie inwestycji, które mają służyć przede wszystkim dobru mieszkańców i zaspokajaniu ich potrzeb. Do ważnych z punktu widzenia pełnienia usług publicznych i wykonywania zadań własnych gminy inwestycji, należą przede wszystkim inwestycje w zakresie zdrowia, oświaty, kultury, opieki społecznej, a także inwestycje poprawiające usługi komunalne i obsługę ludności. Dostrzegając powyższe potrzeby gmina Żelechów podejmuje realizację wielu przedsięwzięć inwestycyjnych, których rezultatem jest infrastruktura społeczna (m.in.: placówki oświaty, kultury, kultury fizycznej i wypoczynku, pomocy społecznej) i techniczna (m.in. drogi, urządzenia wodno-kanalizacyjne, oczyszczalnie ścieków).

Ratusz i rynek po rewitalizacji. 2017 r.

Obok przejawiających największe znaczenie inwestycji infrastrukturalnych, ważne są także inwestycje dotyczące pełnionych przez gminę usług publicznych, które mogą być inwestycjami w sferze niematerialnej. Wśród nich warto wymienić inwestycje w oświacie - inwestycje w programy nauczania, dodatkowe zajęcia. Inwestycje w sferze usług publicznych zmierzają do poszerzania zakresu tych usług oraz do poprawy ich jakości. Znaczący wpływ na rozwój gospodarczy gminy wywiera cała gama różnorodnych inwestycji - od infrastruktury

społecznej nie związanej z zadaniami własnymi gmin, poprzez inwestowanie w rozwój organizacji, do wspierania różnych inicjatyw gospodarczych mających za cel podejmowanie działań na rzecz rozwoju, aż po inwestowanie w promocję gminy i reklamę.

Żelechowski rynek. 2019 r.

Do najważniejszych inwestycji realizowanych przez Gminę Żelechów w ostatnich latach należy niewątpliwie **rewitalizacja na cele współczesne zabytkowego ratusza i płyty rynku.**

Fontanna przy ratuszu. 2018 r.

Żelechowski rynek, w którego centrum znajduje się budynek ratusza, położony jest w ścisłym, historycznym centrum Żelechowa. Głównym celem przebudowy ratusza i rynku było stworzenie nowej, bardziej atrakcyjnej przestrzeni publicznej poprzez jej estetyzację i ożywienie funkcjonalności. Zastosowane rozwiązania nie tylko ujednoliciły przestrzeń, wydoływały walory historyczne placu miejskiego, ale przede wszystkim stworzyły nową wizytówkę miasta.

Inwestycja całkowicie odmieniła wizerunek i funkcjonalność centrum Żelechowa.

W odbudowanym ratuszu swoją siedzibę znalazł Urząd Miejski, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Biblioteka Publiczna ale również lokale użytkowe, dla osób prowadzących działalność gospodarczą.

Sala konferencyjna w ratuszu.

Okolicznościowa wystawa we wnętrzu ratusza.

Niezwykle ważne dla mieszkańców gminy Żelechów oraz gmin sąsiadujących są **inwestycje drogowe**, dlatego samorząd każdego roku wykonuje prace na kolejnych odcinkach dróg gminnych jak również partycypuje w kosztach remontów dróg powiatowych położonych na obszarze gminy. W 2019 roku dzięki współpracy żelechowskiego i powiatowego samorządu dokonano przebudowy drogi powiatowej w Piastowie na odcinku o długości około 2 km.

Wizytacja zakończenia remontu drogi powiatowej w Piastowie. 2019 r.

Na symbolicznej wizytacji po zakończeniu prac drogowych na przebudowanym odcinku drogi spotkali się Poseł na Sejm RP Grzegorz Woźniak, starosta powiatu garwolińskiego Mirosław Walicki, wicestarosta powiatu garwolińskiego Iwona Kurowska, radni powiatowi Urszula Kobiela i Krzysztof Ośka, dyrektor Powiatowego Zarządu Dróg w Garwolinie Marek Jonczak, burmistrz Żelechowa Łukasz Bogusz oraz radna Rady Miejskiej, sołtys Piastowa Regina Żywek. W 2019 roku przystąpiono również do prac związanych z odbudową drogi gminnej w miejscowości Stary Goniwilk, dofinansowanych z budżetu województwa mazowieckiego w ramach zadania z zakresu budowy i modernizacji dróg dojazdowych do gruntów rolnych. Dzięki otrzymanej gwarancji przekazanie dofinansowania inwestycji drogowych w ramach Funduszu Dróg Samorządowych rozpoczęły się prace przebudowy ulic Piłsudskiego i Staszica w Żelechowie.

Przebudowa drogi w Starym Goniwilku. 2019 r.

Przebudowa drogi w Woli Żelechowskiej. 2019 r.

Remonty dróg w mieście i gminie Żelechów. 2019 r.

Remonty dróg w mieście i gminie Żelechów. 2019 r.

Jednym z zadań gminy jest zadanie zaspokajania przez gminę potrzeb mieszkaniowych jej mieszkańców. Wychodząc naprzeciw zapotrzebowania na **mieszkalnictwo komunalne** gmina Żelechów oddała w 2019 roku do użytku wielorodzinny budynek komunalny, wybudowany dzięki otrzymaniu dofinansowania zewnętrznego z Banku Gospodarstwa Krajowego w Warszawie. W budynku znajduje się 8 nowych lokali mieszkalnych, przeznaczonych dla najbardziej potrzebujących osób i rodzin.

Wielorodzinny budynek komunalny.

Na przestrzeni 2018 i 2019 kompleksowej **termomodernizacji** doczekał się budynek **Miejsko-Gminnego Ośrodka Kultury**. Wykonano prace obejmujące docieplenie ścian i dachu, montaż paneli fotowoltaicznych, wymianę instalacji odgromowej. Przeprowadzono także prace modernizacyjne przy budynku MGOK od strony Ochotniczej Straży Pożarnej oraz prace związane z zagospodarowaniem i utwardzeniem terenu od ulicy Traugutta. W ramach niniejszego zadania została zmodernizowana posadzka w części garażowej OSP, wykonano nowe odwodnienie terenu oraz nowy hydrant.

Termomodernizacja budynku MGOK.

Spotkanie w nowo wyremontowanej sali w Publicznym Przedszkolu w Żelechowie.

Poczekalnia.

Bieżące prace inwestycyjne wykonywane są we wszystkich **gminnych placówkach oświatowych**. W Publicznym Przedszkolu „Pluszowy Miś” w Żelechowie celem zapewnienia miejsc dla wszystkich chętnych dzieci na rok 2019/2020 wykonano prace polegające na adaptacji pomieszczeń nowej sali, łazienki i toalety oraz szatni. Nowe pomieszczenia wyposażono w niezbędne meble, sprzęty, pomoce dydaktyczne i zabawki. Nowe wyposażenie znalazło się także na przedszkolnym placu zabaw.

Wybudowanie nowego **budynku poczekalni** zwiększyło komfort użytkowników transportu zbiorowego. W ogrzewanej poczekalni znajduje się toaleta oraz urządzenia służące do zakupu artykułów spożywczych.

Ważną z punktu widzenia mieszkańców grupą inwestycji są inwestycje wykonywane we współudziale środków z **funduszy sołeckich** poszczególnych miejscowości, typowanych do wykonania na podstawie uchwał zebrań sołeckich. W 2019 roku w ramach w/w funduszy wykonano m.in. modernizację placu zabaw przy budynku OSP Gózek oraz placu zabaw przy Szkole Podstawowej w Starym Goniwilku.

Plac zabaw w Gózdku.

